POŠTARINA U GOTOVOM PLAĆENA.

MLADOST

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJOŠKOLSKE MLADEŽI

BROJ 5 GOD. I

IZDAJE = PROFESORSKO DRUŠTVO, SEKCIJA ZAGREB

12462

Uređuju: Zdenko Vernić i Pavao Serdar.

Sadržaj:

	Strana
SIN NARODA — VOĐA NARODA	1
Kristina Solvejgs: PRIČA	2
Vladimir Nazor: TRI DEČKA	4
Valentin Gorjanski: IZMIJENJENE DUŠE	4
Rikard Katalinić-Jeetov: MIR, BRAĆO, MIR	9
„ : MENE ZOVE PJESMA	9
Dušan Medaković: ZBOGOM	9
Ljudevit Krajačić: BAKIČINA TUGA (Nastavak)	10
D. Supanc: SONCE ZAHAJA	11
Zdenka Vernićeva: ŠUMI JABLAN	11
Mijo Vamberger: JESU LI IDEALI LJUDIMA I NARODIMA POTREBNI?	11
Lav Tolstoj: DJEČJA MUDROST	14
Jurij Ostaljcov: SVI I MOJ DOM	15
Voja Đanto: OČEKIVANJE PROLJETNOG SMJEHA	15
Hijacint F Petris: PONOĆ U RODNOM GRADU	16
Dr. A. Barac: ESEJ O GUNDULIĆU	16
S Sekulić: NA MRTVOJ STRAŽI	18
ZASPAL VIDE U LIVADE (Kresnice)	18
K. Ewald: SVE U SVOJE ĐOBA	18
H. P. Marinko: V VLAKU	22
M. B.: JEDAN IZMEĐU MNOGIH	22
LISTAK: IZ UMJETNIČKOG SVIJETA	23
ĐAČKA DRUŽINA	24
ODGOVORI UREDNIŠTVA	24
REBUS	24
ADRESE POLJSKIH MATURANATA	24

Profesorsko društvo, sekcija Zagreb primila je ovo riješenje:

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
КРАЉЕВИНЕ СРБА ХРВАТА И СЛОБЕНАЦА
ОДЕЛЕЊЕ ЗА СРЕДНУ НАСТАВУ
С. Н. БР. 5012.

30 МАРТА 1923 ГОДИНЕ
У БЕОГРАДУ.

Одлуком својом С. Н. Бр. 5012 од 26 ов. м. Господин Министар Просвете усвојио је мишљење Главног просветног Савета и одобрио да се лист MLADOST, који издаје Професорско Друштво — секција Загреб, препоручи за ученичке књижнице свих средњих и стручних школа у Краљевини Срба Хрвата и Словенаса. О овоме се извештавате ради знања.

ПО НАРЕДБИ МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ
ЗА НАЧЕЛНИКА
ОДДЕЛЕЊА ЗА СРЕДЊУ НАСТАВУ
ИНСПЕКТОР,
МИЛ. К. ПЕТКОВИЋ.

Rukopisi se šalju urednicima Zdenku Verniću, Draškovićeva ulica 34, II. i Pavlu Serdaru, Kolodvorska 17. List se naručuje kod tajnika sekcije P. Serdara, a pretplata se šalje blagajniku sekcije R. Krušnjaku, Palmotićeva 17 A II. Za svih je 8 brojeva pretplata 20 (dvadeset) dinara.

MLADOST
LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJOŠKOLSKE MLADEŽI
GOD. I. ZAGREB - 1923. BROJ 5

SIN NARODA — VOĐA NARODA.

Živio je, kako mužu dolikuje da živi!« Tim je riječima sintetizovao jedan od najagilnijih i najborbenijih duhova u našem narodu pokojnika, koga su Slovenci mjeseca februara izgubili, i kome su kod njegova pogreba odali posljednju počast, kakova se daje samo najvećim sinovima naroda. Riječ je o dru. Ivanu Tavčaru, starcu od preko 70 godina, uz čije se ime veže velik dio narodne naše prošlosti u posljednjim desetljećima pred naše Oslobođenje.

Kad se piše o muževima, koji su svoj rad predali svome narodu u to spomenuto vrijeme, piše se uvijek i povijest narodnih borbi za Slobodu i Dušu naroda. Mladost naša, kojoj to govorimo, ne zna tih borbi iz svoga iskustva. Bile su to borbe, u kojima su porodice padale u bijedu, u kojima su mala djeca najboljih otaca morala da gladuju samo zato, jer im se otac nije htio da proda tuđinu, jer je volio sam rad za narod od časti i novaca, što mu ih je nudio tuđinski sluga, da ga zarobi, da mu pomaže, kako bi druge još jače vezao kao roblje. I ti se naši stariji iskreno raduju tome, da toga mladost naša sama ne zna. Ta to je jasni znak, da oni nijesu uzalud živjeli i uzalud radili i uzalud stradali. Nijesu dali evo kasnijim pasovima samo Slobodu. Dali su im i osnove nesmetanoga života i napredovanja, bez zaprijeka, što ih može da stvara tuđa tiranija. Dru. Ivanu Tavčaru, koji je u slovenačkom zapadu naroda našega stajao u prvim redovima narodne borbe, duguje zato mladost naša veliku hvalu.

Poljanska dolina rodila je pod seljačkim krovom toga vođu svoga naroda, u kome je znala da se iskristalizuje sva silna radinost i energija, kakovom može da živi samo narod, kojega je sretna sklonost prirode nadarila svim, što dolikuje dobrima. Ima u našem svijetu jedna predrasuda, nikla iz tuđe lektire, i iz prijezira tuđih satrapa spram naroda, kojim su imali da upravljaju. Govori se o slovjenskoj mekoj i neradinoj duši. Crpeći to iz tuđega vrela ne misle oni, koji to opetuju, kako čudno ne razumiju narod svoj i svoje doba. Da je slovjenska duša doista tako mekana i za život nesposobna — a osobito se to govorilo baš o Slovencima — koje bi čudo historijskoga razvoja i toka bilo moglo da održi na životu narod koji nije, otkako ga historija zna, živio nikada državnim životom svojim, kojim je od vremena Karla Velikoga uvijek upravljao tuđin, koji su bila prekrila njemačka feudalna vlastela, a kasnije njemačka ili ponijemčena birokracija. Beč je svim silama germanizovao sve, kuda je stigao, mačem i grabežem iskorjenjivao je Šubiće i Frankopane, u krajiškim su školama tukli djecu dotle, dok nijesu njemački zavikala, da ih boli, Slovenci nijesu nigdje imali jezika svoga u javnom životu do u crkvi, pa opet se taj »meki i neradini i za život nesposobni« slovenski narod nije dao tuđinu, ostao je svoj i doživio je dan pobjede svoje nad stoljetnim gospodarem. Tko dakle ne vidi, da u tom narodu živi duh otporan i snažan, djeluju energije, koje se ne očituju u bučnoj nametljivosti, ali koje čine samu bit naroda, koje su srž njegovu prožele, koje ističu taj narod baš nad onim, koji je nad njim gospodovao tobože snagom svoje veće jačine, a u stvari snagom konstelacije historijskih prilika.

Mi Slovjeni imamo u sebi, kako to pokazuje taj historijski fakat, neiscrpno jedno vrelo snage. Sada, kad je to historija pokazala, dakle dokazala, sada nam je lako da to ustvrdimo i da u to vjerujemo. Ali u ono doba, u koje pada najveći dio rada dra. Tavčara, nije bilo tako. Onda se moglo da čini, kao da smo doista osuđeni na smrt i propast. Oni, koji su onda vjerovali u snagu narodnu, to su bili samo najjači duhovi, koji su upili u sebi refleks njezin, u kojima se kao u žarištu kristalne leće skupile sve smjernice duše narodne. Takav je bio dr. Ivan Tavčar. Odrastao usred najsilnijih gonjenja naroda, dok je tuđa vlast u dušama djece ništila neopaženim otrovom svojim ponos i ličnu snagu, a tamnicama i glađu morila one slobodne

duhove, koji su smjeli da joj se odupru, on je bio od najranijega svoga školovanja neumoran u radu, stao je među najradinije naroda svoga i postao kao pravi sin njegov vođom njegovim. Najtraženiji i najzaposleniji advokat, plodan književnik, šef-redaktor ponajvećega slovenskoga dnevnika, politik i agitator, govornik na nebrojenim skupštinama i sastancima, i u isti mah, ponajglavniji propagator Sokolstva, planinar i lovac i muž praktičnoga života, nadmašio je svojim radom, njegovim opsegom i intenzitetom, gotovo sve one, koji su kao sinovi naroda — gospodara bivše bečke monarkije s visoka gledali na »lijene i prljave« slovenske robove.

Znanje mu je još i veće od radinosti. Od seljačkoga sina postao je tako jedan od prvih inteligenata u našem narodu. Živa njegova vjera u narod, kakovu može da ima samo velik duh, koji u teškim prilikama ne misli na to, da bi klonuo, već kako bi radom potencovanim do najveće mjere digao narod iz nevolje, uzvisila ga je na ponajveći vis narodnoga života. I veliki se narodi ponose svojim velikanima, i stavljaju ih za izgled mladeži i za spomen drugima, da ih taj primjer jača u časovima getsemanskih muka, što ih narodi i državnici njihovi muče u teško doba. Benjamina Franklina, državnika i radinoga čovjeka, uzor marljivosti, pominju i danas sve školske čitanke velike američke Unije. Narod, koji svemu svijetu prednjači u radinosti odgaja svoju mladež, nosioce rada i ideja budućnosti narodne, takvim primjerima. A naš mladi i još podosta maleni narod, (ako sadašnju svoju slobodnu i već ujedinjenu domovinu omjerimo spram velikih država), mora očito da još jače ističe svoje uzor sinove. Takav primjer rada, volje i marljivosti, takav primjer idealnoga poleta i realnoga uspona, od seoske potleušice do dvorca vođe naroda (pokojnik je stekao i krasan posjed »Visoko« u poljanskoj dolini) ostaje mladosti našoj dr. Ivan Tavčar.

Čuvajući svijetli spomen njegov, čuvat ćemo kasnijim pasovima primjer, koji treba da slijede. Nikla iz samoga puka mora naša inteligencija da čuva živu vezu s njim, da iz njega crpe izvore snage za teški rad, koji treba da se obavi, kako bi se u narednim desetljećima izgradila i uredila naša mlada država. Moderna demokratija, koja hoće i nastoji da se svakom sinu naroda dade prilika, da se potpuno razvije i da se izgradi u punoga čovjeka, ta demokratija, u najčišćem i najidealnijem svom vidu, koja je osnovom naše države i koja ju je rodila i stvorila, ta demokratija duha i plemenitosti daje prilike svakome čovjeku, da bude toliko vrijedan, koliki su mu darovi dobre prirode, daje prilike mladeži našoj, da slijedi primjer dra. Ivana Tavčara, da se svim marom spremi za budući životni rad u narodu i za narod i da u tom radu ustraje. Onda je njoj i narodu na čvrstim osnovima obezbijeđen put od uspjeha do uspjeha, dok god se ne razviju sve sile naroda i ne izvrši ona zadaća, koju od naroda jednako kao i od svakoga pojedinca traže njegovi darovi, ta odlična i časna obveza, kojom ga je vezao veliki Usud naroda.

Dobra je sreća dala, iza kako je krv ratnih žrtava makla i posljednje zaprijeke na tom putu, mladosti našoj sve, što joj treba. Mladost mora da se tim koristi, da bude narod naš narod izgrađenih i svijesnih i radinih pojedinaca, dostojnih kola kulturnih naroda, među kojima se nalaze. Neka dakle samo slijedi primjere najboljih i najradinijih i sve će da bude dobro. Neka dakle slijedi primjer dra. Ivana Tavčara! Tako će čuvati spomen njegov i u onim kasnijim lustrima, kad će imena sadašnjih boraca pasti u zaborav, a živjeti će samo plodovi djela njihovih, njihova neumrlost u narodu svome.

Mladosti, sjećaj se u tom smislu dra. Ivana Tavčara!

PRIČA.

Srcu svoje majke, koje je prestalo kucati u Zagrebu 22. oktobra 1922.

Pardigon-La Croix (Var). France. 10. III. 1923.

Na obali ležahu morske alge, koje noćni vihor bješe sakupio. Gotovo cijeli rub obale bijaše pretvoren u niz malih poluotoka ljubičaste boje, drhtave na suncu. Ispred njih se prostiralo Sredozemno more do obzorja, gdje se doticalo s nebom u zelenkastoj šari. Na desno i na lijevo zatvarahu Cap Lardier i Cap Cavalaire istoimeni zaljev, pokriven borima nad zelenkastim hridima.

More se smijalo, da, uprav smijalo! Vjetar »mistral« spuštavao se s brda na more kao prejaka »bura« obijesno, naglo, divlje, a to i jest bura Sredozemnog mora. Razmahao svoju vlast, grčio more na površini, kao da rastvara mahalice po njemu, a more s pučine s onom silom koja pripada teškom vodenom tijelu u redovitom, niskom valu, lupalo je na obalu između tih tek slučajem stvorenih poluostrva od ljubičaste alge.

Pjesma se uzdizala slabo, ali veselim i slatkim žamorom — a to bješe smijeh mora i drukčije se ne bi moglo ni nazvati.

M i s t r a l duva mahnito, a more se brani i ne da se.

M i s t r a l duboko zavija: — — —

— Dolazim sa Visokih strana i od sniježnih gora; ovo je moj čas! Treba da očistim nebo i rascvaćena stabla breskve i trešnje te cvijeće mimozinih stabala.

Doista Vazduh bijaše sav miomirisan od slatkog vonja razbacanog cvijeća.

— Veselog li dana! — bučilo je po tiše more. — Mir usred alginog lišća. To je naša trava! Ona se sabrala po pravilima našeg Carstva. Ovo nije naš vjetar.

— U-hu! — U-hu! — zavrišti mistral i potrese bore, uzvitla pijesak i prašinu.

— Dim! pusti dim! — romoraše more ulazeći u Algin zaljev. — Evo me, da se ne posušiš, da vidiš ovaj čudni svijet na obali, dokle on duva. —

Pjesnik došao na obalu. Vjetar ga proganjaše sve do ljubičastih poluostrva i baci se na taj mekani krevet okolo kojeg se smijaše more. U nekom se čudu on nađe sred boja mistrala i mora, pa se izmoren predade obima.

Dá, bješe sasvijem izmučen! Ta kakav li je život dandanas za pjesnika! Ostvaranje ideja imalo bi biti lakše, naravnije — a kad tamo ideje su teško breme; sve se kreće okolo opstanka života, a život je postao divlji kao taj vjetar.

...»Dà, mahaj, lomi, vitlaj oko mene u vrtlog porušeno lišće ovog počivališta, kao odreske artije, kao što je sadašnji novac koji se ovako sakuplja i razmeće u zamjeni dragocjene kovine, koja ne bješe uvijek prezira vrijedna!«...

— Čuješ li ti ovo ljudsko biće?! — žamori algi Val. — Ono govori o tebi i prispodablja te nečemu što ti nijesi.

— Kako bi bilo da ga bacimo u more? — Zavrišti vjetar, a pjesnik se spusti niže i upade još dublje u Alginu gorčinu.

...»Sve raspršeno! — Narodnosti su se probudile poslije krvoprolića, a nijesu se ustalile. Ideje visoke i nesebične vrijede mnogo manje od parčeta mesa«...

— Kakvu riječ on izgovara! — nasmija se more. — Za to nije još nigda doznala jedna riba.

— Što si ti, ljudsko stvorenje, palo na obalu? — zavija vjetar.

...»A fantazija? — Da li voda i nebo, bori i cvijeće, lazurnost i prozirnost, sve ljepote prirode koje postoje, zar davaju kakvu vrijednost pjesnikovom djelu? — Trebalo bi govoriti o dimu topova i tvornica, o ljudskim pticama koje vazduhom plove, o brazdama polja koje otkrivaju kosti umrlih — a zašto li umriješe oni?«...

— On nešta pita — reče val.

— Huj! huj! Smrt cvijeću! — zaviče vjetar.

...»Majke se zavile u crno. Mnoge se knjige izdaše o njihovoj slavnoj djeci, u kojima se čitahu poruke tih junaka... Tu bješe ideal; svijet ga pročita i zaboravi, jer je uspomena varava prijateljica«...

— ?? — žamori more.

— Dá, dá! plači i spominjaj se, ludo! — urlikaše »mistral«.

...»Trebalo bi se uzdići iz ruševina kao feniks-ptica, s krilima novog života. Ali jadne su zemlje u kojima ruševine ostaju kao uvehli cvjetovi, a još jadnije one koje pjesnike više ne razumijevaju! — O, teškog li života! — O, Gospodine, i ja sam grješnik, daj mi da umrem!«...

Pjesnik ustade drščući od zime i od jada, skloni se za nekoliko stopa natrag, u jedan visoki pješčani okvir do kojega »mistral« ne dopiraše, te zamotavši se u svoju kabanicu, zaspi.

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

Čudna li pjesnikova sna!

On osjeti neku milu toplinu usred onog ležišta alga (kao da se nije digao!) pa kao da upada sve to dublje, sred neobične buke morske. Neka snažna i odrješita sila, eto, otrgne taj odar — poluostrvo od obale i uputi se s njime u dubinu. Evo ga ispod vodenog krova, kao u zatvorenoj lađi, opkoljenoj prozirnim staklom, a huka se mijenja u valovitu harmoniju, koju stvarahu u povorci glatka riblja tjelesa. Svakojake ribe duge i šarovite s brcima ili testerom, strahovite kao morski pas, plosnate kao platuša, blistave kao škrgine ili crljene trilje, pratile su ta kola bez točaka ili lađu bez vesala do jedne zelene ravnice, gdje su fantastične biljke rasle i talasale se u tajanstvenom svijetiu.

Prelijepa i preozbiljna žena, odjevena u zelenomodroj tkanini s mjesečevim otsjevom, čekaše i dočeka zalutalog pjesnika.

— Kraljica te mora pita, ko si ti? — zapita ona harmoničnim glasom.

— Ništa no pjesnik, Carice: Slaven i pjesnik.

— A koje li je tvoje more?

— Jadransko...

— Mi poznamo to malo, bistro more, ali rijetko dođe ko od onamo u naše modro carstvo. — A zašto si ti ovdje?

— Ej, Carice, otkad je prestao taj strahoviti rat, dočepali smo se jedinstva na našem Slavenskom Jugu. Tad sam mogao da pjevam slavu nad ruševinama, jer sam znao da će se one podići rukama čitavoga naroda. Ali mraz pade na mlado stablo! (Ti ćeš oprostiti, Carice, što govorim u slikama!) Ujedinjeni narod poče da se rastavlja i ta kruta bura da raznese cvijeće mladoga stabla. Tada dođoh u Francusku, da vidim kako radi jedan narod i tu me zateče prava bura, a ja izmoren zaspah na alginom poluostrvu. Jaoh! i tu, njene suhe pahuljice, koje je vjetar raznosio, sjetiše me na našu neslogu — te me spopane žalost, koja se odavna ustalila u mojoj duši i zaželih umrijeti. Ali kako dospjeh do tebe, ne znam.

— Sine! mnogi dolaze do mene, ali malo mi ko pripovijeda narodnu brigu. Ti nijesi dosta razmišljao na tvom slučajnom počivalištu. Dà, gledao si okolo tebe drhtanje mog lišća, ali nijesi razumio našu moć. Vjetar sa sjevera (taj neprijatelj topline i mira!) mogao je uzvitlati neznatni dio našeg morskog baršuna, ali u suštini nije ga maknuo. Moj vjetar — s mora — donio ga je na obalu iz svoje dubine da vidi svijet (a zašto ne bi?), a isti vjetar tajnom silom vraća ga u moje carstvo. Povrati se! ja te vraćam, ja, Sredozemna Kraljica mora, a kad se probudiš i otvoriš oči na toj istoj obali, sudićeš na drugi način i izvesti ćeš druge zaključke. — —
— — — — — — — — — —

Pjesnik se probudio i protro oči. Našao se u pješčanom okviru, sunčanom i tihom. Koraknuo do obale. Nigdje, niti jedno algino poluostrvo? Obala čista. Sve bješe isčezlo, odnešeno u dubinu morsku. Vjetar od mora povratio svom elementu skupove ljubičastog bilja. Tad se pjesnik spomenu svog sna i svoje boli. Razmisli pa složi nešto kao pjesmu u prozi:

»Gospodine i Oče naš! Ukazao si mi i u snu tvoju dobrotu i utažio čežnju moje duše davši joj ufanje, tu krepost srčanu i duboku. Kao što vraćaš ovom lazurnom moru njegovu svojinu, tako ćeš ti svaki dio mog naroda vratiti Jedinstvu koji si stvorio po žrtvi i nesebičnosti njegovih junaka i srdaca koji ga ljube. Uspravi duše naše, prosvijetli put pjesnika i seljaka, državljanina i građanina, da u Tvojoj ljubavi stvore J e d n u zemlju, J u g o s l a v i j u, jedno narodno more.

Kristijana Solvejgs
(Gjene Vojnović-Loiseau).

Sa zadovoljstvom priopćujemo ovu krasnu »pjesmu u prozi« jugoslavensko-francuske spisateljice gospođe Gjene Vojnović-Loiseau, sestre naših književnika Iva i Luja Vojnovića, koja se, eto, poslije skoro 20 godina šutnje, opet javlja na našem literarnom polju gdje je 80-ih i 90-ih godina prošlog vijeka pod svojim pseudonimom »Kristijana Solvejgs« ubrala lijepih uspjeha sa svojim novelama: E l e g i j a, C r v e n o r u h o, K r i j e s itd. izašlim u zagrebačkom »Vijencu«. Nadamo se da će nas otmena pripovjedačica češće usrećiti svojim tankoćutnim perom.

Ur.

TRI DEČKA.

Naši oci i ujaci
Opet hoće jal i bruku;
Pa s tavana već se vuku
Stari znaci i barjaci.
A mi tri druga, na novom krovu,
Dižemo skupa zastavu novu.
— Stoj nam, st'ježe, stoj!

Kuća naša sva se ljulja,
A od bata zlih zidara;
I rupa se već otvara,
Kroz koju se tama šulja.
A mi tri momka bušimo zide,
Da nam kroz otvor trak sunčev pride.
— Sunce, spasu moj!

Naša r'jeka slavno teče,
Al je blaga njena voda
Samo ljudma istog roda,
Mnogima se u nju ne će.
A mi tri dečka skačemo prvi,
Jer znamo, da smo od krvi.
— Haj, po vodi toj!

Nov je hram na vrhu gore,
Al aveti neke stare
Hoće slike i oltare
Da mu crni u prah sore.
A mi tri dečka, tri mlade duše,
Znat ćemo dići, što drugi ruše.
— B'jeli hrame moj! —

Naši luzi svi su svježi,
Al sjekire neke ljute
Po njim krče kobne pute
K docu, gdjeno magla leži.
A mi tri dečka prema vrhuncu
Idemo skupa, s glavom na suncu.
— Iju, ije, oj!

C r i k v e n i c a, mart 1923.

Vladimir Nazor.

Valentin Gorjanski:

IZMIJENJENE DUŠE.

SINU MOJEMU ARSENU.

I.

O DVJEMA KRALJEVIM OBJAVAMA.

Kralj je zavojevao na veliku zemlju susjednoga vladara i čitavo je mjesec dana putovao po osvojenim krajevima.

Zvjeri s dragocjenim krznom natjeravale se po gustim šumama; stada ovaca i čopori konja pasli su po livadama; na dnu gorskih potoka sjalo je zlato i praćakale se pastrve.

Vrativši se u svoj dvor, kralj je napisao objavu:

»Želimo da izaberemo namjesnika nad oblastima, što smo ih osvojili. Stoga zapovijedamo svojim barunima, grofovima i knezovima, da se prijave kod nas«.

Stotine bijelih golubova raznijele su tu objavu na sve strane prostranoga njegova kraljevstva.

Istoga toga dana opazio je kralj, da su mu baršunaste cipele, prošivene srebrnim nitima, već sasvim otrcane.

Kralj zapovjedi, da pozovu dvorskoga cipe-

lara i vrlo se ogorči doznavši da dvorskoga cipelara nema i da ga nikad bilo nije.

Stotine sivih golubova listonoša poletjelo je s drugom objavom kraljevom:

»Pošto želimo da postavimo dvorskim cipelarem čovjeka najvještijega, zapovijedamo najboljim majstorima, da se odmah prijave kod nas na dvoru«.

Golubovi brzo su letjeli vinuvši se nebu pod oblake, odolijevajući buri i vjetrovima.

II.

UOBRAŽENI BARUN.

»Prekrasno«, reče barun svojoj ženi, kad su sluge donijele bijeloga goluba, kojemu je za nogu bila svezana objava kraljeva, »odmah ću da pročitam! Vrlo me zanima, tko to piše i o čemu«.

Barun je živio u divnome dvorcu, bio je bogat, bio je kraljev ljubimac, odlikovao se ponosnim značajem i dostojanstvenim kretnjama.

Sluge su drhtale pred barunom i svi su ga se u njegovoj blizini bojali.

»Razumije se, da će kralj mene imenovati namjesnikom«, reče barun, pročitavši kraljevu objavu i odmah zapovjedi slugama, da sedlaju konje.

Praštajući se sa ženom, on joj se obratio malim govorom:

»Do skoroga viđenja, milostiva moja gospo. Vrlo mi je žao, što ne možete da putujete sa mnom, jer prisuće gospođe jedva da bi bilo umjesno kod državne sjednice. Uvjeravam vas o svojoj naklonosti i molim vas da se ne dosađujete. Dosada škodi zdravlju«.

Barun bijaše udvoran te se odlikovao svjetskim vladanjem. Svoj je govor popratio najljepšim kretnjama i na kraju se tako duboko i svečano poklonio, da je njegova žena proplakala od dragosti.

III.

CIPELAR, KOJI SE KLANJA SAMOME SEBI.

Sivi kraljevski golub sjeo je na plot, što je okružavao malu kućicu i vrtić cipelarev.

Cipelar tek što se prenuo od slatkoga sna, poviče grubim glasom, kakov je obično u ljudi njegova zvanja:

»Ženo, daj čašicu vina!«

Taj je usklik cipelar ponavljao redovito svakoga jutra, što je odavalo čovjeka oporih navika.

Spazivši kroz otvoreni prozor goluba, cipelar se baci na nj kalupom dobro nišaneći i sruši ga na zemlju. Onda zapovjedi ženi da naloži vatru i da mu ga priredi za zajutrak.

»Da se nijesi usudila, da okusiš komadić; ja volim pečene golube sam da pojedem. I da mi nisi gutnula ni žlice umaka!«

Žena je cipelareva bila poslušna i ponešto kratkovida. Dignuvši goluba pođe u kuhinju da ga očerupa, a cipelar je u to dospio da ispije tri čaše vina, govoreći zadovoljno sam sebi:

»Eto, kako čovjek ožedni poslije lova«.

Valja spomenuti da je u cipelara bila neka sklonost k umjetnosti. Volio je da pravi stihove u svim prigodama. Odmah je sačinio i sada malu pjesmicu, koja se odlikovala velikim zanosom:

Kako li volim ptičicu
Blage duše i ćudi!
Ima l' od goluba ljepšega
Kad se na tavi rudi.

Već si je točio četvrtu čašu vina, sanjajući o ukusnom jelu, kad li mu dotrči žena te mu dade kraljevsku objavu, koje nije odmah opazila.

Mil. Đurić: Prorok Elizej.

Cipelar pročita objavu i reče:

»Najbolji majstor u kraljevstvu sam ja. Svi, kojima sam šivao cipele, po drugi put više nisu dolazili, jer cipele što ih ja napravim traju, kako s pravom mislim, za čitavi život«.

Treba li da rečemo, da se cipelar vrlo varao?

Mušterije se njegove bojale da po drugi put dođu k njemu, jer je šivao vrlo slabo, a osim toga je bio pijanica, ljenivac i suviše se samome sebi klanjao.

»Nu, ženo, sedlaj moga magarca. Idem da izvršim dvorsku dužnost! Kupi se, da te ne pogladim kalupom!«

Za čas se cipelar drmao na svome magarcu. Iza sebe brižno je privezao bačvicu vina za svaki slučaj. Vino je zavodljivo bućkalo kod svakoga koraka magarčeva, kao da napominje cipelaru svoje prisuće, no taj ga i bez toga nije zaboravljao.

IV.

NOĆIŠTE U KRČMI.

Noću nastade nevrijeme. Crni oblaci zakriše nebo. Kiša se prosu, gromovi zatutnjiše. Žarke su munje osvjetljivale drum, pa je tako cipelar mogao da razabere krčmu, u kojoj je našao noćište.

Prije nego će usnuti, veselo je i hvastavo ispričao krčmaru sve doživljaje na svome putu. Nazivao se najboljim majstorom čitavoga kraljevstva, skovao nekoliko zabavnih pjesmica i prilično je pozabavio krčmara i njegovu ženu, koji su dobro vidjeli, kakova je to ptica pred njima.

Napokon se svi primiriše, legoše i usnuše. U krčmi se razdalo raznoliko hrkanje ljudi, koje je umorio dnevni rad. Glasnije od sviju hrkao je cipelar: i on se umorio, radeći jezikom.

Pred prozorima udarali su gromovi, a cipelaru se usnilo, da je kralj došao pred njegovu kuću i pokucao.

»Izvolite unutra«, zaviknu cipelar u snu i skoči pače s postelje.

Ipak je ponovno usnuo, a nos mu je izvodio zvukove, kao da dva čovjeka pile dasku.

I uistinu, na vratima zamnije strašna lupa.

Krčmar prestrašen upali svjetiljku i pogleda kroz prozor. Pred kućom ugleda baruna i sjajnu svitu njegovu, što ih je nevrijeme natjeralo da potraže utočište.

Duboko se klanjajući krčmar pusti unutra odlične goste i razmjesti ih u jedinoj svojoj sobi.

Tu je nastala mala neprilika. Na najljepšem mjestu kod peći bio je cipelar, a to se mjesto svidjelo i barunu. Krčmar, želeći da ugodi odličnome gostu, otjera cipelara na sjenik. Cipelar je bio čovjek samoljubiv, no na svađu se nije moglo pomisliti: u baruna je bilo toliko slugu, a u ovih tako strašne šake, te je bilo najumjesnije da se pokori svojoj sudbini.

I tako je opet sve utihlo u krčmi. I opet se razdalo mnogoglasno hrkanje. No kako su sada hrkali odlični ljudi, to je hrkanje sjećalo na svirku dobro uvježbanoga orkestra, u kojemu se osobito isticale prve gusle: to je hrkao sam barun.

V.

NOĆNI DOGOĐAJ.

Valja spomenuti, da se to sve dogodilo u petak, a svaki obrazovani čovjek znade, da u ponoći od petka na subotu duše čovječje mogu da ostave tijelo, u kojemu žive. Duše mogu da provedu čitavu noć po svojoj volji, da se onda s prvim glasom pijetla vrate u tijelo.

Tako je bilo i sada. Tek što je nastala ponoć, kad li se od svakoga čovjeka u snu odijelila duša u obliku maloga i plavog oblaka, što je bio nalik na maloga čovječuljka.

Duše su radosno uzletjele pod niski strop, a zatim se splele u kolo i otprhnule kroz poluotvoreni prozor u zrak.

Nevrijeme je međutim već prošlo. Na nebu je zasjao mjesec; duše se predale tihoj, bezbrižnoj igri; bljeskale se između lišća velikoga drveća, što je okružavalo krčmu; prelijetale su s drveća na krov i od vremena do vremena se dizale u obliku isprepletenih vijenaca u nebeske visine.

Lijepa je to bila slika, tim ljepša, što je i mjesec stao sve jače da sije, a kišne su kapljice blistale po cvijetovima poput alem-kamenova.

Duša cipelareva igrala se s dušom barunovom i dušama odlične njegove svite. Sve im je na svijetu godilo, sve ih je radovalo, sve im se smiješilo. Iščezle su između njih ljudske predrasude, te mala kruna u duši barunovoj nikako nije smućivala duše cipelareve, koja je prhala s malim čekićem u malim ručicama.

Još nije bilo vrijeme pijetlova. No dogodilo se nešto, što nitko ne bi bio očekivao. U vlasnika krčme bio je mladi pijetlić, koji tek što je naučio pjevati »kukuriku« i vrlo se ponosio svojim umjećem. Probudivši se u kokošinjcu na svojoj prečki, pijetlić se vrlo zadovoljno sjetio, da on više nije pile, nego već gotovo odrasli pijevac i da s jednakim pravom kao i drugi pijetlovi smije da naviješta jutro. »Pokušat ću danas da zapjevam prvi. Susjedni će se pijetlovi zadiviti. Dakle, jedan, dva tri: kukuriku!«

Neočekivani krik pijetlov uzbunio je duše. Susjedni se pijetlovi probudiše ne dosjećajući se u prvi mah, no odmah se iza toga stadoše oživati sa sviju strana i tankim i zvonkim i hripavim glasovima.

Bojeći se da ne zakasne, duše prestravljene dohrle svaka svome tijelu, te se tako dogodilo, da je duša cipelareva uletjela u tijelo barunovo, a duša barunova u tijelo cipelarevo.

Tako je započeo čitav niz događaja, kojima je zacijelo dao povoda mladi pijetlić, koji je smislio u mladosti svojoj, da zapjeva prije vremena.

VI.

JUTARNJE IZNENAĐENJE.

Toga se jutra barun probudio s dušom cipelarevom, a cipelar s dušom barunovom. U prvi je čas barun svoju svitu natjerao u veliko čudo:

»Daj čašicu vina!« viknuo je hripavim glasom, upravo kako je to činio cipelar.

»Nijesmo li vas krivo razumjeli, Vaša svijetlosti? Možda htjedoste reći: kave?«

»Kava nije vino. Nje se ne može mnogo da popije«, surovo se našalio barun, a zatim je kriknuo: »Kupite se, da vas ne pogladim kalupom!«

Svita je zaplašeno uzmaknula od baruna na sve strane, ne razumijevajući nikako, što se to dogodilo s blagorodnim gospodinom.

Odmah su donijeli bačvu vina, a barun se uz nju prilijepio kao pijavica.

Opivši se ponešto, barun stade da gosti svoju svitu i sluge svoje, a zatim se stade da cjeliva s krčmarem. Poslije svega toga naruči zajutrak: »najprije čorbu s crijevima, a onda kobasu krvavicu s kašom i tanjur svinjske masti s kruhom kao zakusku. Svemu tome podosta vina«, vikao je barun na veliko ogorčenje blagorodne svoje svite, a izazivajući neopisivo oduševljenje svojih slugu, koji su se već tako priučili novome načinu svoga gospodara, da su ga nimalo svečano treptali po ramenima i govorili: »Nu, barune, pijmo u zdravlje tvoje supruge; ali treba da ti rečemo, da ti je ona vražja žena!«

Tu je barun neočekivano skovao malu pjesmicu:

Danas šaljem k bijesu
Svoju baronesu.
Žena mi jedina
Bačva puna vina.

Pjesma se nije odlikovala tankoćutnošću, ali se zato vrlo svidjela svima naokolo, osobito slugama, čiji je veseli smijeh prekinuo dolazak cipelarev.

Sve je odmah iznenadilo otmjeno njegovo vladanje i birani govor.

»Izričem vam visoku svoju hvalu za mirno provedenu noć pod bijednim vašim, ali poštenim krovom«. Tako je progovorio vlasnicima krčme, koji se nikako nisu mogli da snađu od toga novog iznenađenja, te nisu znali, što da urade ludoga toga jutra. »Zlo je samo to, što su me svu noć izjedale male neke crne mušice. Htio sam da ih bolje razgledam, ali one su skakale poput zeceva i ja nisam mogao nijedne da uhvatim«.

»Ta to su bile buhe«, dobroćudno usklikne domaćica.

»Ne znam kako to vi, prosti ljudi zovete, no moram da rečem, da grizu kao psi. A sad mi dajte da se umijem, priredite mi kavu i osedlajte moga magarca«.

»Ej, prijatelju, dođi da popijemo jednu« dovikne barun cipelaru, no ovaj ga samo prezirno pogleda i izađe.

»Kao da je kraljević, koji putuje incognito«, riješili su svi unaokolo.

»Tim gore po nas; mislili smo da je on uistinu samo cipelar i nismo s njime bili dosta ljubezni. Što će sad od toga da bude«, uzdisala je krčmarica.

Za malo je vremena krčma opustjela. I barun sa svitom i cipelar na svome magarcu pošli su svojim putem u prijestolnicu kraljevu razmišljajući o kraljevoj objavi.

VII.

POSTIĐENI BARUN I UZDIGNUTI CIPELAR.

Kralj je sjedio na zlatnome prijestolu u »dvorani blještavih obreda«.

Stotine baruna, grofova i knezova stajalo je u sjajnome nizu na desnoj strani. Sto se najboljih cipelara poredalo na lijevo.

Dok je na desno usred odličnih plemića svraćao na sebe pozornost pijani barun, dotle se na lijevo isticao naš znanac cipelar između svojih drugova po zanatu. Držao se vrlo dostojanstveno i kad je ulazio u dvoranu, tako se lako i neprisiljeno poklonio kralju, kao da je pravi plemić.

Kralj je zvao redomice po jednoga čovjeka s desne i s lijeve strane.

S pridošlima je govorio milostivo i pozorno, nastojeći da iz razgovora razabere, koji je iz niza odlične gospode najpodesniji za mjesto namjesnika i koji je od cipelara najdostojniji da postane dvorskim cipelarem.

Kad je došao red na pijanoga baruna, prišao je on kraljevskom prijestolu ponešto teturajući, brišući ružno nos i spretno pljucnuvši na pod.

Namrštio se milostivi kralj:

»Kako si ti zamišljaš upravu nad mojom novom zemljom i mojima novim podanicima?«

»Pa vrlo jednostavno« odgovori barun. »Prije nego stanem da šijem cipelu udaram dugo čekićem po koži, jer od toga ona postaje poslušnom u rukama dobroga majstora. Mislim, Vaše Kraljevsko Veličanstvo, da spočetka istrijebim sve stanovništvo novih vaših zemalja, a dalje će sve poći kao namazano«.

Još se jače namrštio milostivi kralj.

»Kako ćeš ti da uzdržavaš red u zemlji i odanost mojemu prijestolu?«

»To je još jednostavnije, Vaše Kraljevsko Veličanstvo. Dajte mi vojnika iz kraljevske Vaše vojske. Što više klinaca, to čvršće drži«.

Kralj je začuđeno slegnuo ramenima, ali je ipak zapitao i po treći put:

»Kako li ćeš da braniš mili moj narod od bolesti?«

»Umirite se, Vaše Kraljevsko Veličanstvo. Ja ću piti u zdravlje svakoga Vašeg podanika, a oni će se od toga svi udebljati kao svinje«.

»Tako, tako, ljubezni moj barune«, reče kralj razmislivši.

»Po svemu ovome, što ste mi govorili, vidim, da će iz vas biti dobar cipelar, ali podnipošto namjesnik. Idite međutim na vaše mjesto i čekajte moju odluku«.

Ipak barun nije odmah otišao. Stao je uvjeravati kralja, da bi bio vrlo dobrim namjesnikom, da bi nova zemlja pod njegovom upravom postala lijepom poput kože safijana, a jakom poput kože bakanača.

»Opet koža!« vikne gnjevno kralj i zatopta pače nogama. »Vodite mi ga s očiju, vodite odmah!«

Postiđenoga baruna izvedoše iz dvorane. Njegovi se odlični drugovi i prijatelji odvrnuše od njega, a barun i ne pomisli da se žalosti. Otišao je u dvorsku kuhinju, te je deset sati pio vino s kra-

ljevskim kuharima i plešući je tulio veselu pjesmu:

Umiljate korake
I lijepu nogu ima,
Kome šijem cipele
Po svojim kalupima.

Posuđe po policama zvonilo je uz to od neobuzdanoga smijeha kuharčića, ložača i ostale kraljevske družine. A u dvorani se međutim nastavljali kraljevski obredi.

Pod prijestolom stajao je naš prijatelj cipelar i očekivao kraljeva pitanja.

»I tako si ti, prijatelju dragi, jedan od najboljih majstora cipelara«, upitao je kralj.

»Ne smijem tako da se nazovem, Vaše Kraljevsko Veličanstvo, no mislim da bih, radeći marljivo, sačinio dobre cipele«.

Skromni ovaj, ali ipak dostojanstveni odgovor svidio se kralju.

»Mi u to pouzdano vjerujemo«, odgovori on, »a sada bismo željeli da se s tobom posavjetujemo: kakove nama, po tvome mišljenju, cipele trebaju i koliko pari?«

»Ako imate dvorskoga cipelara, Vaše Kraljevsko Veličanstvo, možete da mijenjate obuću najmanje svaki dan. Ali dva para cipela trebaju Vam svakako. Jedan treba da bude iz dragocjene građe i izveden najbolje što se može, a drugi bih Vam par sašio iz najgrublje kože i izradio u najjednostavnijem obliku, upravo kako ih nose ugljenari i drvari«.

Svi su se naokolo zadivili nečuvenoj ovoj drzovitosti. Kralju, koji oblači zlatna odijela, baršun i svilu, pa da mu se predlože grube seljačke cipele! Ta je bezočnost prevršila svaku mjeru.

»Zašto nam predlažeš i te proste cipele?«

»Zato, Vaše Kraljevsko Veličanstvo, da možete, navukavši jednostavno odijelo, prolaziti Vašom zemljom; nitko Vas ne bi prepoznao, i Vi bi mogli da nadzirete vrše li se Vaši zakoni, da iskorjenjujete nepravednost zlih ljudi, a da nagrađujete one, koji Vas savjesno služe«.

»Vrlo nam se sviđa, što govoriš. U tvojima se riječima skriva velika mudrost. Primanje se svršava. Namjesnikom novih zemalja bit ćeš ti, a dvorskim cipelarem imenujem baruna«.

VIII.

U GOSTIMA JE DOBRO, A KOD KUĆE NAJBOLJE.

Barun se čitave dane razmetao po kuhinji. A za cipelara nastao je krasan život, pun zadovoljstva, ljepote i poštivanja.

Svi oko njega ulagivali mu se, išli za njim i govorili mu svakojake prijatnosti.

Cipelaru je bilo divno pri duši i on napiše ženi pismo:

»Divna moja gospo!

Naš je milostivi kralj izvolio u potpunoj mjeri povoljno da ocijeni zasluge moga rada i vlastitih mojih sposobnosti. Imenovao me namjesnikom novih svojih zemalja. Skupi sve što imamo i dođi k meni. Živjet ćemo u divnome dvorcu i imat ćemo toliko slugu, te ne ćeš trebati da se ma za što brineš«.

Sirotu ženu porazilo je to pismo. Brzo je skupila sve svoje stvari, natovarila ih na mala ručna kolica i naprtivši cipelarski alat svoga muža, pošla je na put.

Kao dan kada će cipelar da ode na odlično svoje mjesto, kralj je odredio subotu. Toga je dana i barun trebao da počne šivati kraljevske cipele.

U noći od petka do subote opet su duše ljudske izletjele iz svojih tjelesa i provodile se radosno do prvoga glasa pijetlova. A kad je pijevac zapjevao, one se vratiše, ne učinivši onakove pogrješke kao onomad u krčmi.

U jutro se barun probudio kao pravi barun negdje pod stolom u sobi mladoga kuhara, isto takova prijatelja kapljice.

Treba li da opišemo kako se začudio barun? Svakako ne manje nego što se iznenadio cipelar, kad se probudio u jednoj od najraskošnijih soba kraljevske palače.

»Što sam ja to učinio?« u strahu je pomislio cipelar.

Sjećao se kao kroz san čudnovatih događaja, i odlučio je da učini, što mu se pričinilo najboljim: da se što prije vrati kući, dok se još nisu dogodile veće neprilike.

Na sreću još je našao uza se siromaško svoje odijelo. Brzo se obuče, iziđe iz dvorca, potraži svoga magarca i dade se u bijeg. Smirio se istom na šumskome putu, što je vodio u njegovo selo.

»Do čega li ne dovodi čovjeka to vino! Samo pijanome mogla mi da se dogodi takova nezgoda«, razmišljao je cipelar putem te se zavjetovao, da nikada u životu više ne će piti.

A barun, probudivši se pod stolom mladoga kuhara, odmah je podigao graju.

»Što, zar ja, plemeniti barun, pa da se tako ponizim? Zašto? Što sam učinio?«

Barun se tako razgnjevio i ozlovoljio, te su to odmah javili kralju, koji ga je primio i opazio, kako se dostojanstveno vlada i koliko je u njega državničkih vrlina. U isto su vrijeme javili kralju da je cipelar iščeznuo, te je kralj imenovao baruna namjesnikom osvojenih zemalja, kako je bilo i pravedno. A barun, čim je stigao u novu pokrajinu našao je tamo dobroga majstora, kojega je kralj imenovao zatim dvorskim cipelarem.

Duša je cipelareva za kratkoga svoga boravka u tijelu barunovu ostavila u njemu ipak neki trag: barun je postao dobar i priprost u saobraćaju sa siromašnim svijetom, ali je ujedno postao

i ljubiteljem vina i stihova. Ipak mu to nije smetalo da postane najomiljelijim upravnikom.

Isto je tako duša barunova promijenila značaj cipelarev. I kad je sada sreo svoju ženu u šumi gdje vozi ubogi svoj teret, on ju je ljubezno pozdravio i rekao:

»Vraćaj se natrag, ženo. Živjet ćemo i dalje kao priprosti ljudi, kakovima nas je Bog stvorio. I ja ću s tobom dobro da poživim. Odrekao sam se vina i besposlice. I cipelar ću, hvala Bogu, biti dobar«.

Upregnuvši magarca posadio je ženu na kolica, a sam je pošao pješice.

Žena, nenavikla takovome postupku muževu, sve je mislila, ne sanja li to ona?

A muž joj je govorio:

»Sjedni, mila moja, sjedni. za me ti si ipak u neku ruku gospa«.

MIR, BRAĆO, MIR!*

Mir, braćo, mir...
Vardar, Soča, Sava,
Jedno nam je vrelo,
Jedna nam je slava,
Mir, braćo, mir!

Mir, braćo, mir . . .
Ljubljana i Zagreb,
Beograd na Savi
Istu pjesmu pjeva
Istog Marka slavi.
Mir, braćo, mir!

Mir, braćo, mir . . .
Istra, Zadar, Rijeka,
Trolist naše tuge
Na Jadranu sinjem
Spas i zoru čeka.
Mir, braćo, mir!

Mir, braćo, mir . . .
Janko, Ivo, Jovo
Da se ne rastepe
Naše gn'jezdo novo.
Mir, braćo, mir!

Rikard Katalinić-Jeretov.

MENE ZOVE PJESMA . .

Mene zove pjesma sa istarskog žala
U njoj sva je snaga mojeg rodnog kraja,
Ja sam čedo mora i šumornog vala
Izvan mojeg doma za me nema raja.

Dočeko sam sunce i dan sreće velje,
Vidjeh gdje se naše posestriše vile,
Al sve moje žudnje i sve moje želje
Preko devet gora na more se krile.

U Beču, u novembru 1918.

Povrati me, Bože, na obale cvjetne
Pa da brišem rodu mučeničke suze,
Da doživim dane radosne i sretne
Kad se majci vrati, što joj krivda uze.

Moja čvrsta vjera kô sunce se blista,
Da će Istri mojoj sinut novo doba,
Rod što Golgot prođe poput samog Hrista
Uskrsnuti mora i ustat iz groba.

Rikard Katalinić-Jeretov.

ЗБОГОМ.

Збогом! Теби кличем моје село драго,
Одлазим далеко, идем другом крају,
Идем другој браћи, још за часак који
Па остављам Тебе, мили завичају.

Ево сад се крећем, морам ићи тамо,
Немила судбина онамо ме вуче.
Ено чујем звона, како тужно јече
Збогом моје село! »Збогом« звона звуче.

Суботица.

Па и Ти ми оста, Ти која си била
Злаћано сунашце мојих мутних дана,
И Ти ми остајеш, Ти анђеле мира,
Тко ће сада бити лечник мојих рана?

»Збогом« невини ми јутарњи зефирић,
Пева рана птица, шушти мека трава,
»Збогом Фрушка горо!« Или ко да чујем,
Како »збогом!« грми са оних дубрава.

Душан Медаковић, уч. 7. раз. гим.

---

* Ova je pjesma ispjevana god. 1920., ali je opet objeloda njujem u »Mladosti«, pa našoj omladini i hrvatskoj i srpskoj i slovenačkoj postavljam na srce da širi u našem narodu ljubav i da svim poletom svoje duše ugušuje mržnju. Treba nam ljubavi, mnogo ljubavi, treba nam sklada i bratske sloge i mira, da nam ova lijepa Jugoslavija zasine ko zvijezda na nebu i da njezin jaki plemen i sjaj kazuje našoj braći onkraj granice: — »U krilu ovako sretne majke čeka i vas spas i sloboda«. Omladino pođi u narod žarkom ljubavlju mladih srdaca i poletnih duša!

Op. pjesnika.

Ljudevit Krajačić:

BAKIČINA TUGA.

II.

Tako Dorici u tim mnogim mislima prolaze dani i ona zaokupljena događajima oko sebe i stvarima, koje je svakidan okružuju sve više i više zaboravlja oca. Spomen na nj sve jače izbljeđuje u njenoj duši i ona sve rjeđe i sve slabije salijetava bakicu pitanjima, kojih se prije dobra starica jedva i s mukom, lukavstvom i pretvaranjem mogla da otrese. Kako je malena i ne opaža, da je siromaštvo njihovo u čitavu selu najnevoljnije. Ne razumije zašto je majčica morala da proda njihovu lijepu kravicu Bijelu, koja ju je uvijek, kad bi izlazila jutrom iz staje, da je zajednički seoski pastir vodi s ostalim blagom daleko, daleko izvan sela na mršavi pašnjak, gledala tako milo i povjerljivo velikim, pitomim tamnim i vlažnim očima, koja joj je pod veče, na povratku s pašnjaka dolazila tako slatkim mukanjem u susret, da joj s dlana pojede svu onu sol, što bi joj je Dorica pružala, pa da joj onda sav dlan slinastim svojim jezikom ispere, kao da joj ga na svoj osebni način iz zahvalnosti, koju svaka životinja osjeća, izljubi. Nije ona razumjela ni to, zašto poslije, kako je majčica Bijelu prodala, nijesu više imali u kući svakidan mlijeka, pa ni sira, već samo onda kad bi ga majka gdjegod u selu kupila ili kad bi im poklonili susjedi i znanci.

— Majčice, zašto si prodala Bijelu? upitala je jedno jutro, kad joj je majka na tanjuru donijela prežgane juhe i krišku crna hljeba.

— Morali smo, Dorice!

— Zašto smo morali!

— Nemamo je čime hraniti. Sijeno je skupo, a nema novaca.

— Onda ne ćemo više imati mlijeka?

— Hoćemo, ali rijetko!

— Ni sira?

— I njega, dijete, no sad pusti to. Ohladit će ti juha! završila je majčica, a Dorica je naučena poslušnosti sagnula glavu nad tanjur iz kojega se pušila crna juha s raskvašenim crnim kruhom. I nije više o tome ni pitala, ni razmišljala. Njene su misli skrenule opet njenoj bijeloj, prebijeloj kokici, koja više nije ljeti sjedila visoko na kruški, nego otkako su prodali Bijelu, spavala je u štalici, u jaslama iz kojih je nekoć Bijela tako slatko i glasno žvatala mirišljivo sijeno. I što je više mislila na tu svoju bijelu, prebijelu kokicu, koja je navikla u jaslama snositi i jaja, sve ju je više i sve tjeskobnije zaokupljao strah, da će možda majčica jednoga dana i tu njenu dragu prebijelu kokicu prodati, kako je prodala i kravicu Bijelu. Tko će im onda nesti jaja, s kime će se onda ona u svome malom dvorištu moći da utrkuje; tko će joj one mrvice crnoga krušca, što ih ona svakidan tako pažljivo skuplja, pobirati sa sitna dlana; tko će joj sjedati na ramena i kome će ona onda moći da tepa: Dušice moja, koko, koko, kokice draga moja? Eto od lisice se sama čuva, od jastrijeba je ona brani, pa da joj je tako jednoga dana majka oduzme i proda!

Takve su misli počele Doricu da muče, a najviše bi je zaokupile upravo za vrijeme zajutarka, jer se onda obično i redovno sjećala dobre Bijele, pa s njom u vezi i svoje prebijele kokice.

— Ne, ne! Ja ne ću! jedno je takvo jutro već sva posve shrvana i izmučena tim svojim teškim i mračnim mislima prestala u pola jela, bacila žlicu od sebe i gorko zaplakala. Krupne suze kapale joj niz slabašne obraze, a grčevito jecanje prekidalo joj plač.

— Što je zaboga Dorice! priskočila je zaplašeno majčica, koja je upravo kraj štednjaka iz crna čađava zemljana lonca drvenom kašikom srkala posljednje kapi gole juhe. Dorica nije od sama plača mogla da odgovori, tako joj se srce rastužilo.

— Zar si možda ofurila jezik?

— Ne, ne, ja ne ću! Ne dam! Ne dam! iskidano je istiskivala iz sebe i pružala prema majčici ruke.

— Što ne ćeš, koga ne daš?

— Moje bijele, prebijele kokice! zaridala je kao u jednome dahu i grčevito se ovila majčici oko vrata.

— Ne razumijem te! Tko hoće, da ti uzme kokicu?

— Ti, ti, majčice! Nemoj! Nemoj! sve jače se Dorica grlila uz majčicu.

— Ja?

— Ti si i Bijelu prodala, pa ćeš prodati i kokicu! očajno je plakala Dorica. Majčici se oči napuniše suzama, a po ispaćenu joj i mršavu licu prođe neka polagana, duboka tuga i bol.

— Ne ću, dijete moje, nikako ne ću! Ti toga ne razumiješ! Kokice ne ću prodati!

— Nemoj, nemoj, majčice! Od lisice se sama brani, jastrijeba ja je čuvam, ali od tebe, ja ne bih mogla odbraniti, nekim utišanim, molećim glasom govorila je Dorica.

— Ne boj se! Bijelu sam morala da prodam. Mnogo treba hrane. Sijeno je skupo, a u kući ga nema. I samoj mi je teško bez nje. Ali moralo je tako biti. Kokica ne traži toliko. Malo mrvica, nešto kukuruza, pa i sama si hrane nađe. Ne traži mnogo, a daje puno. Pa i tebi za volju ne ću je prodati! mirila je majčica svoju rasplakanu Doricu i ljubila ju u one kupinaste zaplakane oči i u sitna od sama teška plača zapaljene usnice. I srce se Doričino sve više smirivalo, a obrazima igrao joj se smiješak, kako se igra povjetarac lagan na ružičastu breskvinu cvijetu.

— I još nešto, odsad ćeš i ti nositi bijele, prebijele haljinice, one, koje sam ti davno spremila, da budeš i ti kao i tvoja bijela, prebijela kokica! obećala je majčica smirenoj Dorici, pa je svoje obećanje i održala.

Iduće jutro, kad se Dorica probudila ispred njena uzglavlja ležale su bijele prebijele haljinice, što joj ih je majčica još za živa oca spremila za koju kasniju svečanu zgodu. Sama je satkala platno i sašila dvije haljinice, pa je eto sad obje izvadila iz stare, natrule škrinje, da joj Dorica bude bijela, prebijela kao njena draga kokica. Dorica, kad je ugledala haljinice koje su tu počivale kao da joj je do uzglavlja pao snijeg, slatko se nasmija.

—Majčice! skoči s kreveta sva radosna i izljubi joj i ruke i lica.

(Nastavit će se.)

SONCE ZAHAJA — — —

Sonce zahaja:
Bregi svetiju.
Sence letiju
Kmica dohaja.

Črlena roža
Zapire si lati
i kukcu veli:
Je — vreme je spati!

Mali slaviček
Vu lugu popeva,
Gledi ga z visoka
Luna i — zeva.

V našem potoku
Mesec se kupa
Smeji se — gledi
Suzu vu oku:

»— Srebrne megle
Z lugov glediju;
Rože i travke
I lilije bele
Slatko vre vezda
si spiju. — — —«

Varaždin, 5. III. 1923.

D. Supanc.

ŠUMI JABLAN.

Šumi tanani, šumi jablan visoki.
»Što to šumiš, jablane?«
»Šumim reci pesmu o vitezu mladu.«
»Kakav vitez, jablane?«
»Krasan, hrabar, na konju u oružju svetlu.«
»Kuda ode, jablane?«
»Za tri mora, preko tri zelene gore.«
»Što će tamo, jablane?«
»Treća nosi bele viline dvore.«
»Kakva vila, jablane?«
»Ruse kose, crnih očiju, gorda.«
»Što bi onda, jablane?«
»Maćinica, zadrža junaka mlada.«
»Zadrža l' ga, jablane?«
»Zadrža ga, pustit ga nikada neće.«
»Nikad više, nikad, jablane?«

Zdenka Vernićeva.

JESU LI IDEALI LJUDIMA I NARODIMA POTREBNI?*

DRAGA OMLADINO!

Kad sam se prije petnaest godina kao učitelj rastao u Karlovcu sa školskom mladeži, nijesam mislio, da ću još kada doći pred nju na školskoj katedri. Ipak se to danas desilo. Nijesam naime mogao ne odazvati se zamolbi, da održim jedno predavanje. Kolebao sam se neko vrijeme i razmišljao, o čemu da govorim, dok me nije puki slučaj doveo do teme. Sastao sam se nedavno sa znancem još iz doba mojega ranijega učiteljevanja, koji je sada ratni sretnik i vrlo spekulativan novčar. U razgovoru upitao sam ga i za njegova rođaka, koji se u inozemstvu sprema za svoje zvanje. »Baš sam mu danas pisao«, odgovori, izvadi list i dade mi ga da čitam. Čitajući lecnuo sam se, kad sam došao do mjesta, gdje mu savjetuje, neka

* Predavanje prof. Mije Vambergera, održano trgovačkim akademičarima u Zagrebu, 25. V. 1922.

se k a n i i d e a l a, jer da su to fantomi, i neka svom snagom plovi tečevnom strujom realnoga rada. Začudio sam se, kako može čovjek dati mladiću — i to svoje krvi — tako monstrozan savjet, kako ga daje zapušteni Ulrik Brendel u Ibsenovu Rosmersholmu svome učeniku Rosmeru veleći mu: Mani se, čovječe, otrcanih ideala! Vrativši mu list htio sam mu na taj njegov savjet nešto reći, ali sam se predomislio i nijesam ništa rekao. Bilo bi možda neumjesno, a zacijelo — o tom sam i sada uvjeren — i zališno. Što sam onda htio njemu ukratko reći, to ću opširnije reći danas vama, sinci, držeći da ovdje — pogotovu — u današnje suviše materijalistično doba ne će biti neumjesno, a ja bih želio, da ne bude i — zališno. Doći će naime vrijeme, kad ćete i vi ploviti tečevnom strujom, a ja vam za tu plovidbu savjetujem protivno od mojega znanca, da se naime n e k a n i t e i d e a l a, jer to nijesu fantomi, nego duševna moć, koja je normalno sastavljene hrane. Ali — nešto fali u toj hrani! I životinja počinje mršaviti, polako ispada joj dlaka, kosti postanu krhke i lomne i napokon — pogine. Tada je životinja živa slika n a r o d a, kojemu je — na oko — jako dobro, koji uživa mir, red i blagostanje, piše i knjige, gaji znanosti i lijepe umjetnosti. Ali — fale mu ideali! Mogao bi mi možda tko primjetiti: Ja uviđam i vjerujem, da su pojedinom čovjeku u životu ideali — ma kaki bili — potrebni; ali ne uviđam i teško mi je vjerovati, da bi i narod trebao ideala. Ja barem kod mase nijesam mogao opaziti nikakve gladi za idealima, kako je opažam na pr. za kruhom i drugim životnim potrepštinama. Na to odgovaram. Dakako, da toga nijesi mogao opaziti, jer nema diferenciranog općenog čuvstva, po kojem bi se to moglo opaziti. Pa onda, nije to svejedno: masa ili slučajna gomila ljudi i narod! A ovome su, kako historija uči, ideali potrebni. I blago narodu, koji

Milenko D. Đurić: Bura na Getsemanskom jezeru.

Vidi članak u narednom broju.

u životu potrebna i svakom pojedinom čovjeku i svakom narodu, koji teži za nečim višim. Samo ograničenu čovjeku, koji na ovom svijetu poznaje jedino važnost i vrijednost cifre, a jedinu slast i udobnost u dobru zalogaju i u dobru snu, nijesu potrebni ideali, kao što nijesu potrebni ni onom narodu, koji hoće da živi životom homerskih Feakâ.

Ja ću pokušati, da to pobliže razjasnim i obrazložim, i to najprije kod n a r o d a, a onda kod č o v j e k a s namjerom, da i v a s, dok ste mladi kao cvijet, potaknem n a r a z m i š l j a n j e o t o m v e l i k o m i v a ž n o m p i t a n j u.

U fiziološkim laboratorijima nađu se životinje za pokuse, na kojima se studira, od koje su važnosti pojedine tvari u hranidbi. Tu se hrani pseto ili kunić hranom, u kojoj nema ni zere na pr. željeza, ali kalija ili sumpora. I to se živinče do sita najede, jer mu hrana ide u slast, jer se ni ukusom ni mirisom ni izgledom nimalo ne razlikuje od ima svoje ideale, ma bili i nedostiživi! Kod takoga naroda nađe svako novorođeno dijete bogatstvo već u svojoj kolijevci. Ono dolazi na svijet s nekom — da tako kažem — rentom od ideala. Da je zaista tako, premda će se to možda komu činiti paradoksno, pokazuje historija.

Stari G r c i bijahu narod slavan i velik, dok su ga vodili veliki ideali kulture i slobode. Dosta je spomenuti: Periklovo doba, Maraton, Salaminu i Termopile. Ali kad je nestalo ideala, a Grci postali narod mlitav, mekoputan i lakoživ kao jednodnevna mušica, nesta i njihove slobode, a uvenu i bujni cvijet njihove kulture, kojim je prije cvala prekrasna njihova poezija, duboka filozofija i divna umjetnost. Badava ih je budio Demosten svojim govorima iz njihove letargije, da se prenu, jer se na sjeveru dizao u maćedonskom kralju Filipu opasan dušmanin njihove slobode i samostalnosti. Kaže se, da labud prije svoje smrti propjeva. Moglo bi se prema tome reći, da su Demo-

stenovi govori protiv Filipa bili labudov pijev grčke slobode, kojoj bješe kod Heroneje zadan smrtni udarac.

I stari Rimljani postadoše od malena — kao gorušićno zrno — naroda, što ga je, kako se priča, Romul sa svih strana sabrao, narod velik i silan, dok su imali svoje ideale, koji su bili — čovjek bi rekao — gotovo inkarnirani u njihovim Katonima, Fabricijima, Regulima, Cincinatima, Dentatima i dr. I pod egidom tih ideala, suverenošću naroda, ozbiljnošću i ugledom senata podvrgao je rimski narod gotovo čitav tada poznati svijet svome imperiju. Njegov se senat činio poslanicima stranih naroda, koji bi došli u Rim, da je to vijeće bogova. I kao što se danas Englez u obranu svoje lične slobode samosvijesno poziva na svoj Corpus acti, tako je nekoć i Rimljanin bio u čitavoj ogromnoj svojoj državi zaštićen od svakoga zlostavljanja, čim je izustio tri sitne riječi: Civis Romanus sum! Ali s velikih i neprestanih pobjedničkih ratova zgrnu se u Rim silno blago, neviđeni sjaj i golemo bogatstvo. Sva su pak ta materijalna dobra koban udar i u ruci pojedina čovjeka i kod naroda, ako nema usto viših ideala, osobito ako nema u sebi moralne i intelektualne snage, plemenštine srca i prave naobrazbe duha. Što se uz ta svojstva dade s materijalnim sredstvima učiniti, to je kod nas najsjajnije dokazao naš, neumrlom slavom ovjenčani biskup Strossmayer, a dokazuju i američki bogataši, koji u svojoj domovini osnivaju sveučilišta, škole, muzeje, biblioteke, azile, bolnice i slične, čovječanstvu korisne zavode i uredbe. Ali takih svojstava dašto da bojovni rimski narod nije mogao imati, jer je on volio u ratu proliti funtu krvi nego li kap znoja kod kulturnoga rada, niti je on uopće u ono vrijeme bio radin, te su robovi morali raditi i obrađivati ogromna latifundija. Nije stoga nikako čudo, da bogatstvo kod takoga naroda postane izvorom raskošnosti, mekoputnosti i degeneracije, da ginu ideali, a na njihovo mjesto da dolazi uživanje i naslađivanje. I korupcija je gotova, što je za Rimljane sam Tacit, njihov čovjek, potvrdio riječima: »Felicitate corrumpimur«. I kao što je Demosten uzalud govorio Grcima, tako ni Rimljani ne htjedoše slušati Katona, koji je silazeći s rostre rekao razočaran prijateljima: Teško je govoriti želucu, jer nema ušiju, a želudac je Rimljanima sada jedino ćutilo. Grčkoj je slobodi zadao smrtni udarac neprijatelj sa sjevera, neprijatelj sa sjevera oborio je i stupove rimske države.

Da mi se predavanje suviše ne otegne, pustimo stare narode, preskočimo i srednje pa i novi vijek, a zaustavimo se samo kod najnovijega vijeka i ogledajmo današnje, moderne narode, i to one, koji nastavaju u polukrugu oko nas, te ih gotovo iz autopsije poznajemo, pa da vidimo, živu li oni bez ideala.

Tu nalazimo najprije našega najbližega — na žalost ne najboljega — susjeda, ali treba priznati — odvažna pregaoca u realizovanju svojih ideala. To je narod talijanski.

Milenko D. Đurić: Sin razmetni.

Vidi članak u narednom broju.

Svako dijete, koje se u Italiji rodilo od godine 1815.—66., u to doba rujne zore preporoda naroda talijanskoga, znalo je, što hoće i što mora da bude. Čim se talijanski mladić toga doba osvijestio i stao misliti svojom glavom, govorio je u sebi: Ja sam se zato rodio, da se borim svim sredstvima za risorgimento Italije! Ja ću biti urotnik, ja ću nositi šiljasti šešir i bodež karbonara, ja ću nekoga dana poći u boj protiv domaćih i tuđinskih tlačitelja, ja ću oživotvoriti visoke sanje Danteove, pa ako ih ja neću, učinit će to moji sinovi i moji unuci. Ako treba, ja ću za to proliti krv svoju, ili trunuti u uzama Silvija Pelika, ili neka me krvnik vuče na Morellijeva vješala; barem ću znati, da nijesam živio badava. To uvjerenje provejavalo je cijeli narod talijanski i davalo mu divnu samosvijest i neslomivu djelotvornu snagu. Tu nije bilo nikakve sumnje, nikakve mlitavosti ni klonulosti.

Nujni i plačljivi Leopardi bio je izuzetak, koji njegovi savremenici nijesu razumjeli. Oni su znali, što je srdžba i gnjev, ali geste klonule glave nijesu poznavali. Tim sjajnim zanosom i veličajnim duhom epoke risorgimenta naroda talijanskoga zanose se i danas još njihovi epigoni kao nekom homerskom tradicijom. Tek je požaliti, što je talijanski narod tu epoku u najnovije vrijeme kao gnjusna arpija opoganio svojim »sacro egoismo«, što smo osobito mi bolno osjetili na svojem narodnom tijelu.

S apeninskoga poluotoka prijeđimo na pirenejski. Sedam stoljeća nosio je narod španjolski u svojoj duši ideal, da oslobodi svoju domovinu od Maura. Polumjesec, koji je blistao iznad četiri glavna grada četiriju andaluzijskih kraljevina, davao je pravac i smjer sanjama i željama naroda španjolskoga. Ta živa misao o svetoj dužnosti, koja se borbom na život i smrt morala ispuniti, uzgojila je sinove Kastilije i Aragona do željeznoga naroda i njegovih — kako Bossuet kaže — »nikada nepobijeđenih pješačkih četa, kojih su se bojala dva svijeta«. Ali nesta idealâ, a s njima nesta i nekadanje veličine, moći i sjaja naroda španjolskoga.

Preko Pireneja nastava narod francuski, kulturom narod prvak, koji nikada nije bio bez ideala. Dosta je spomenuti onaj poklič o slobodi, bratstvu i jednakosti, koji je iz drijemeža probudio sve narode, do kojih je dopro, i ideal iza kobne godine sedamdesete, kada je Njemačka rinula Francuskoj mač gotovo do srca. Tada bljesnu u duši francuskoga naroda ideja revanša! I na udivljenje cijeloga svijeta on preko noći pomete ruševine iza nesretnoga rata, obnovi bezprimjernom veličajnošću svoju vojsku, sagradi za milijarde strateških željeznica i tvrđava, isplati preko svakoga očekivanja brzo ratnu odštetu od pet milijarda. Svaki Francuz bijaše u spartanskim 70. godinama pripravan, da svojom krvlju izbriše Sedan iz historije svoje otadžbine i povrati domovini izgubljene provincije Elzas i Lotringiju. Minulo je taman pedeset godina i ideal se francuskoga naroda ispunio, dabome uz goleme žrtve.

Pokraj francuskoga naroda nastava narod njemački. Nikada ne bijaše u tom narodu bujniji i zanosniji duševni život nego u vrijeme Wartburgfesta do careve proklamacije u Versaillesu. U to doba bijaše svaki Nijemac počevši od filozofa Fichtea pa do pjesnika Körnera bard i junak. I njihov se ideal narodnog ujedinjavanja sjajno ispunio. Ali iza toga prevršiše u hipertrofičnoj obijesti svaku mjeru, a to su već bogovi starih Grka oštro kažnjavali, kako se vidi u njihovim tragedijama, gdje je hübris velik amartema. I Nijemce stiže Nemeza zbog prevelike i neobuzdano obijesne njihove težnje za svjetskom hegemonijom, u kojoj su se težnji, kršeći čak i od njih samih potpisane međunarodne ugovore, više oslanjali na moć i bajunete nego na moral govoreći, kako je javno rekao njihov željezni kancelar Bismarck: »Macht geht vor Recht« — i njihov filozof Nietzsche: »Im Schatten der Bajonette ist das Paradies«. Ali nema sumnje, da će nova situacija, u kojoj se sada nalazi njemački narod, roditi u njemu i nove ideale i da narod od osamdeset milijuna, koji je naobražen, radin i poduzetan, ne će malodušno skrstiti ruke.

Mijo Vamberger.

(Svršit će se.)

Lav Tolstoj:

DJEČJA MUDROST.*

3. O POREZIMA.

Starješina i Gruška — 7 godina.

Starješina: (ulazi u bijedni kućerak. Nema nikoga osim sedmogodišnje Gruške. Ogleda se). Zar nema nikoga?

Gruška: Majka je otišla za kravom, a Fedka je u dvoru.

Starješina: E, pa, reci majci, da je, ovaj, dolazio starješina. Kaži da je treći put opominjem. Zapovjedio je, reci, da bezuslovno donese porez do nedjelje, inače ću odvesti kravu.

Gruška: Šta kravu ćeš odvesti? Zar si ti lopov? Ali mi ne damo.

Starješina: (smiješeći se) Gledaj ti, kako je to okretna djevojčica. Kako ti je ime?

Gruška: Gruška.

Starješina: O, Gruško, mudrijašice. Dakle poslušaj: reci majci da ću odvesti kravu i ako nisam lopov.

Gruška: Pa zašto ćeš odvesti kravu, ako nisi lopov?

Starješina: Pa za to da se plati što je određeno. Za porez ću je odvesti.

Gruška: Kakav to porez?

Starješina: Kako je to zla djevojčica. Kakav porez? Takav što je odredio car da plaća narod.

Gruška: Kome?

Starješina: Pa zna se, kome. Caru. A tamo će već prosuditi, kome.

Gruška: Zar je on siromah? — Mi smo siromasi, car je bogat. Zašto se od nas uzima?

Starješina: Ne uzima on to sebi, nego za nas glupane, za naše potrebe: za upravu, za vojsku, za prosvjetu. Za našu korist.

Gruška: Što nam koristi ako nam odvedeš kravu? To nije korist.

Starješina: Kad narasteš razumjet ćeš. Dakle, pazi, kaži majci.

---

* Iz Tolstojevih posmrtnih umjetničkih djela.

Gruška: Neću govoriti gluposti.

Starješina: Što će to biti oštra djevojka kada naraste.

4. O RADU.

Otac, Kaća — 9 godina i Feđa 8 godina.

Kaća: Papa, slomile su nam se saonice. Možeš li nam ih popraviti?

Otac: Ne mogu, golupčiću. Ne znam. Podajte ih Prohoru, on će vam ih popraviti.

Kaća: Bili smo u dvoru. On kaže da nema kad. Pravi vrata.

Otac: E, pa što ćemo, počekajte.

Feđa: A ti, papa, zbilja ne znaš?

Otac: Ne znam, prijatelju.

Feđa: Zar ti ništa ne znaš?

Otac: (smiješeći se) Ne, nešto znam. A ono što zna Prohor, to ne znam.

Feđa: A znaš li praviti samovare kao Vasilij?

Otac: To ne znam.

Feđa: A zaprezati konje?

Otac: Ni to ne znam.

Feđa: A ja mislim: Zašto mi ne znamo ništa raditi, nego oni za nas rade. Zar je tako dobro?

Otac: Svakom svoje. Ti uči, pa ćeš saznati šta je kome potrebno da zna raditi.

Feđa: Zar mi ne moramo znati kuhati jelo i zaprezati konje?

Otac: Ima od toga potrebnijih stvari.

Feđa: Da, znam, treba biti dobar, ne ljutiti se, ne svađati se. A zar se ne može i kuhati jelo i zaprezati konje i biti dobar?

Otac: Razumije se da može. Pričekaj, kad narasteš, razumjet ćeš.

Feđa: A ako ne narastem?

Otac: Kakove to gluposti govoriš.

Kaća: Možemo reći Prohoru?

Otac: Možete. Idite Prohoru i kažite mu da sam ja rekao.

Preveo: St. Stojanović.

SVI I MOJ DOM.

Prolaze svi putem ravnim,
Utrtim, širokim, davnim —
Obličja svi jednakog
Prolaze kraj doma mog.

Kimaju mi glavom slatko,
Sm'ješe mi se milo, glatko —
Prilaze do okna tog
I do dveri doma mog.

Kucaju. Ne odgovaram;
Okna, dveri, ne otvaram.
Idite, ko dosad svi
Mimo mojeg doma vi!

Ja uzalud ne oklijevam!
Čekam, motrim i pozrijevam —
Znam: još nije vr'jeme! Stog,
Odlaz'te od doma mog!

Ima staza uska, mala,
Puna truda, boli, zâla —
Tom će stazom oni doć,
Koji ne će mimo proć.

Motrit ću kad k dveri priđu
Žude l' vruće da uniđu —
Tad na okno ću im reć:
»Gosti! čekam davno već!«

Ruski spjevao **Jurij Ostaljcov.**

Prevela I. B. 1923.

OČEKIVANJE PROLJETNOG SMIJEHA.

Pletu se bezlični likovi
iščekivanja
jurnjavom nervoznih glasova
u duboke dolove snivanja
dijeleći pregršti spasova.
Klanci se stresli, kriknuli,
cikloni radosti ciknuli,
svi umrli glasovi viknuli:
— počinju silnog života lelijanja,
rješenje naših nadanja,
struja će proljetnog smijanja
potopiti grobove stradanja — —
prsnuće iskri tisuće,
treptavo srebro isuće.
Lica će opet sijati,
žeženo zlato grijati,
uzduh će drago se smijati.
Usklici odzvanjaju,
životi sanjaju
Odasvud o novim hranama
u mladim granama.
Nestašne šarene lopte slijetaju
pa ćeretaju,
ćeretaju . . .

Voja Đanto.

PONOC U RODNOM GRADU.

Dvanaest kucnulo udara
Kô dvanaest drhtavih slutnja..
I jeka je opet ponovila
Dvanaest turobnih krikova...
O! zašto ti udarci zvuče
Turobno, drhtavo, muklo...?
— — — — — — — — — —
Zvezda je jedna pala
I srce jedno je puklo!

Gledam kroz ulice tesne
Rodnoga, staroga grada:
Kako je nebo plavo,
I kako zvezda pada...
U duši oluje besne,
U očima suze trepere,
A žile burno kucaju...
Ja znam, da na dnu mi srca
Golema bol se skupila
I neke niti pucaju! — —

Al neka! Još kratko će trajati
U srcu bol i smutnja!
— — — — — — — — —
Dvanaest kucnulo udara
Kô dvanaest drhtavih slutnja...

Vrbnik, 31. VIII. 1922.

Hijacint F. Petris.

Dr. A. Barac:

ESEJ O GUNDULIĆU.

4.

Glavni dojam, što ga naša stara književnost ostavlja u nama nakon čitanja, jest: verbalizam, premalo misli. Čini se većinom, da su čuvstva, što ih izriču ti pisci, i ako su izrečena u superlativu, samo štropot reči, i da iza njih nema ni srca ni nutrinje; kao da su misli, što ih kazuju, samo neka općena imovina, što je oni preuzimaju i predaju dalje. Ponajveći deo epskih i dramatskih dela, kao da su samo produkt mašte i mozga, hladan, bled, ne izviruči gotovo nikad iz duše pesnika. U dubrovačkoj književnosti imade relativno malo pesnika, koji m i s l e — Mavro Vetranić, nešto Držić. Nijedno delo dubrovačke književnosti — osim alegorijskoga Piligrina — nema za bazu kakvu dublju misao. »O s m a n« je najjače delo naše stare književnosti već i stoga, što je osnovan na dubokoj filozofskoj misli; stoga, što čitavo delo imade napokon da bude samo umetnička obradba te misli. A Gundulić je ujedno jedini čovek, koji je ujedno uspeo da svojim mislima dade i umetnički izražaj, a nije, poput Vetranića, ostao samo verzifikator, koji u dugačkim pesmama raspreda misli očenaša i sl.

Glavna karakteristika po kojoj se Gundulić razlikuje od svojih talijanskih uzora, jest, da je on svoj predmet, koliko se odnosi na Osmana, obradio p s i h o l o š k i, da je u njegovoj ličnosti, u njegovim prijateljima i protivnicima, stvorio ljude s dobrim, zlim i odvratnim stranama — i katastrofa Osmana uza sve tobožnje sudelovanje pakla, uza sav značaj borbe između krsta i polumeseca, posledica je sasvim ljudskih motiva — borba između želje za stvaranjem i lenosti, između ličnosti i mase, između plemenitih ambicija i ustrajnih, žilavih težnja za vlašću, bez obzira, s kojima se sredstvima dolazi do toga. Osman pada, jer se u svome mladenačkom poletu i idealizmu, koji ne preza pred žrtvama, koji se ne boji napora sukobio s tromom, pokvarenom inertnom masom, kojoj mutne ambicije pojedinaca daju određen pravac. I ta borba, taj pad, sve je to sasvim ljudsko, i za sve to nije trebalo niti pakla niti Vladislava niti religioznih misli. Osmanova katastrofa izilazi iz njegove ličnosti, i ona je sama sobom jasna.

Samo površan pogled na Gundulićeve uzore, na Tassa i Ariosta, pokazuje bitnu razliku između »Osmana« i talijanskih epa. Dok se Osman doima kao čovek, kao ličnost, sva su Tassova lica gole tvorevine romantike, mašte, potencirane u svojim dobrim i zlim stranama, snabdevene natprirodnim svojstvima, premašujuć sve ljedsko — kao Goffredo, kao Tancredi, kao Rinaldo i t. d. U svih je njih izražena ponajviše samo jedna strana — junaštvo, pobožnost, osećaj časti, viteštvo i t. d., u čemu, i ako golemi, gube sav čovečji značaj, postajući nekim polusvetačkim, poludemonskim figurama. Sav razvoj radnje u Tassu kao da je neka šahovska igra, u kojoj nevidljive sile pakla i neba pomiču figure, odlučujući i o konačnom udesu. Pobeda i poraz, junaštvo i smrt nisu tu izražaj unutrašnjosti ljudi, već o njima odlučuju u prvom redu više sile, delovanje natprirodnih pojava, s kojima se čovek ne može boriti svojom prirodnom, čovečjom, duševnom ili fizičkom snagom. Kod Ariosta i Tassa zadivljuje snaga fantazije, snaga izmišljanja, snaga prikazivanja onoga, što nije nikad bilo niti će biti, smelost u kombinacijama, koje nadvisuju svako očekivanje — no u unutrašnjosti njihovih lica ima tako malo ljudsko, i u celom epu, osim pojedinih mesta, i ne nalazimo ništa, što bi

nas se svojom čovečanskom toplinom doimalo. Čitav pak Ariostov »Orlando furioso« zapravo i nije delo s jednom osnovnom misli, nego je mnoštvo sasvim fantastičnih pripovesti, neverovatnih i potenciranih do golemosti, koje samo tanana nit veže u jednu celost, i u kojima neka više šaljiva mesta negoli ozbiljna — nevera žene —, daju nešto čovečje i verovatno. Ceo je Ariostov ep samo jedan golem, upravo neverovatan zalet, kao dokaz, što je sve mašta čovekova kadra da stvori neviđeno i nečuveno, a da to ipak ostaje interesantnim, a da to ipak zbog prevelike smelosti ne postane smešnim i nesnošljivim. No tako malo l j u d s k o imade u svim tim licima, junacima i junakinjama, belima i crnima, u tim vešticama, u tim veštacima, što se bore, što padaju, dolaze u ropstvo, oživljuju, i t. d.

Gundulić u svome glavnom junaku i u osnovnoj radnji ostaje pre svega čovek, psiholog, realist, postizavajući tako na časove — prva i zadnja pevanja — dojam i interes i toplinu, što ih uzalud tražimo u njegovih talijanskih uzora. On je na časove probio sve ono umetno i pomodno, što kod velikih umetnika, kao što su Tasso i Ariosto, može još uvek da bude veliko i da interesira, no što kod manjih ljudi postaje samo bledo, dosadno ponavljanje večno istih izmišljenih tema. Mladi sultan deluje na nas pre svega svojom čovečanskom verovatnošću; on nije samo bleda literarna figura, već je sasvim izrađeno lice — junak i dete, odvažan i plašljiv, dobar i strašiv, sultan i čovek, osvajač i ljubavnik. — No Gundulić je bio čedo svoga doba, i on je u prvo vreme svoga literarnog rada pisao samo u stilu mode — i »Osman« pokazuje sve značajke pesnika, koji je svesno ili nesvesno hteo nešto više, koji je hteo da bude sasvim svoj — no kojega nesavladljivom težinom vuče dole literatura, ono, što čovek kao nešto gotovo prima iz knjige svoga doba, i bez čega epigoni i ne mogu da zamisle književnosti. Za epigone je vrhunac umetnosti umetnost njihova vremena. A Gundulić je u velikom delu svoga rada bio samo epigon.

Sav razvoj u »Osmanu«, zamišljen na psihološkoj osnovci i proveden tako u svome glavnom delu, pogotovu na koncu, isprepleo je Gundulić s motivima i epizodama, koje naprosto nisu njegove, koje su — kao markize, dvorci, postijoni, balkoni naše novije lirike — samo stalan literarni rekvizit, koji po epigonima, kao danas ljubav, mora biti sadržan u svakome delu. I tako nastadoše Krunoslava, Sokolica — amazonke prema Tassu i Ariostu. Tako nastadoše epizode, vezane uz ime Vladislava — ropstvo Poljakinja, njihovo oslobođenje, kupanje Sokolice i njezinih drugarica. Tako nastadoše epizode u vezi s pastirskom igrom — sastanak Krunoslave s pastirom i pastiricom, sastanci kod Sunčanice. Tako je Dilaver od škrtoga i pohlepnoga starca postao romantični junak, koji u dvoboju dobiva svoju ženu Begum-Adžamkinju. Tako je, prema Tassu, ušao u akciju pakao, da onemogući pobedu kršćanstva, dajući time epu jači religiozni karakter. No sve su te epizode — uz ličnost Vladislava, koji također nema realnih crta, uglavnom samo nešto umetno, narinuto, s čime Gundulić katkad sam nije znao što da počne. Pobuna pakla, koja obuhvata celo jedno pevanje, koja bi imala da znači zaokret u radnji, naprosto se u Gundulića ne nastavlja. Romantične epizode s Krunoslavom i Sokolicom također nisu završene, i njihova je veza sa samom radnjom, koliko ju je Gundulić obradio, vrlo labava. Sve to fantastično i literarno doima se u »Osmana« jače, kad Gundulić na čas zaboravlja glavni motiv dela, prepuštajući se osećaju momenta, fantaziji, srcu; stvarajući na pr. lik starca Ljubdraga, donoseći epizodu s Krunoslavom i pastirima, kad ona prestaje biti amazonkom, želeći da bude opet samo žena. To su, uza sve belege pastirske poezije i romantika ipak strane, pune topline, koje se i u svojoj fantastičnosti ipak doimaju kao dašak vetra — kao najlepše strane Dubravke, jer su rađene sa srcem.

No većina ostalih epizoda nastala u različito doba stvaranja, nosi karakter neujednačenosti, nesuvislosti, kao produkt različitih dispozicija i pogleda na sam zadatak dela, odviše iskače pored drugih, i veze, koje bi između pojedinih delova bile potrebne, teško se dadu uspostaviti. U celovitom umetničkom delu potreban je pre svega jedan jedinstven pogled. Kao umetnička celost jednako nas se snažno doima i delo naturalizma i simbolizma i romantike i t. d. tek taj pogled mora biti svuda isti, i u istom delu ne sme da se isprepleću heterogeni elementi. Gundulić, živeći u svome vremenu, a težeći ipak za tim, da stvori nešto snažno i prirodno, kolebao je, zalećući se sad do najviših mogućnosti fantazije, a sad, radeći iz srca, opažajući, nastojeći da čine ljudi tumači prema zakonima duševnosti. No česti dela, koje su nastale tako uz različite poglede, nastrojenja, težnje nisu se dale spojiti u jednu organičku celinu, i ovo, što je ostalo od »Osmana«, reprezentira različite, veoma oprečne stepene vrednosti. Uz prizore, koji frapiraju svojom ljudskom dubljinom, jakošću, pregnantnošću izražaja, nalaze se mesta, u kojima nalazimo samo obična literarna mesta, s jezikom otrcanim i vulgarnim, upotrebljenim od mnoštva čitavih generacija pesnika i pesničića, sa svim frazama od Šiška Menčetića do Gundulićeva doba.

I ovde je jamačno tajna: z a š t o u »O s m a n u« n e d o s t a j u u p r a v o p e v a n j e 14. i 15. Zašto je praznina ostala baš u sredini, ako već nije mogao da dovrši delo? Umetničko je delo živi organizam, koji raste iz korena sve više — a ovde imamo slučaj, kao da se gradi krov pre drugoga ili trećega kata. Odgovor bi, prema svemu, bio jasan: u opreci između dva načina prikazivanja, između fantazije i realnosti, između psihologije i čarolija, između prirodnih zakona ljudske duše i delovanja natprirodnih sila, nemoguće je stvoriti takvu celinu, u kojoj bi se na umetnički način mogla prebroditi takva pukotina. Između tragedije Osmanove, sasvim psihološke česti epa, i između svih romantičnih epizoda, trebalo je uspostaviti

vezu, koja će biti organička, verovatna. Od delovanja pakla, od romantike o Krunoslavi, Sokolici, Sunčanici i t. d. trebalo je opet preći k osnovnoj radnji, k Osmanu, koji je pre svega čovek. Ovaj prelaz Gundulić nije mogao da ostvari — on je pošao dalje, svršivši ono, što mu je bilo jasno i blisko, katastrofu Osmanovu, pevanje 16. — 20. Praznine, koja je tako nastala, nije mogao da popuni nikada, jer je umro pre negoli je dospeo da nađe rešenje, koje bi nekako moglo biti izmir između romantike i realizma, između fantazije i psihologije. Jer je jamačno osećao, da za to rešenje nije bilo dosta isplesti dva pevanja, nego je trebalo promeniti koješta u celome delu. A to popravljanje i popunjivanje kod svakoga je umetnika posao najteži od svih poslova — neko tegobno napinjanje svih sila, delo i ljubavi i mržnje. I ma da je »Osmana« počeo pisati već negde iza godine 1621., nije ga dovršio ni popravio do smrti.

Tako »Osman« nije samo nedovršeno delo, nego ni ono, što je gotovo, ne reprezentira konačnu redakciju, nego je tek produkt pisanja, stvaranja, borbe, u kojoj je sam pesnik hteo koješta da popravi, u kojoj su mu jamačno i samome udarale u oči neke nezgrapnosti i kontradikcije. Nije ih ispravio naprosto stoga, što su te kontradikcije i anakronizmi sitnice prema osnovnome problemu dela — kako da se nađe rešenje, veza između te dve heterogene česti, a da ep ipak ostane umetničkom celinom, jednako uspeo u svim delovima. Na tome je poslu Gundulić zapeo.

НА МРТВОЈ СТРАЖИ.

Облацима црним, покривене звезде,
И не плови сада небом месец сјајни,
Хуји ветар шумом. Крха се и руши,
То се међу собом туку дуси тајни.

И на једном месту мирно војник стоји,
Пригрљену пушку, он држи на груди,
Док се одсјај муње са грмљавом грли,
Дрхће, клеца, стражар од велике студи.

Ср. Карловци 1. II. 1923.

С. Секугић V. р.

ZASPAL VIDE U LIVADE.

(Kresnice.)

Zaspal Vide u livade, Ladoj, lepo je ladoj.
U livade sitne trave, Ladoj, lepo je ladoj.
Sitne trave deteline, Ladoj, lepo je ladoj.
»Stani gore, mladi Vide, Ladoj, lepo je ladoj.
Stani gore, car te zove, Ladoj, lepo je ladoj.
Car te zove, dar ti daje, Ladoj, lepo je ladoj.
Dar ti daje vrana kojna, Ladoj, lepo je ladoj.
Vrana kojna potkovana, Ladoj, lepo je ladoj.
Potkovana, ovuzdana, Ladoj, lepo je ladoj.
Ovuzdana, osedlana.« Ladoj, lepo je ladoj.

SVE U SVOJE DOBA.

Priča se zbiva u domovini pisca, u Danskoj, pa poradi toga nije dolazak proljeća u skladu s našim, već nešto zadocnjuje, ali to ništa ne smanjuje ljepotu ove prirodoslovne pripovijetke, već izazivlje poredbu s našim prilikama.

Bilo je potkraj studenoga. Drveće je u vihoru zibalo svojim golim granjem. U njemu se njihala vrana i kriještala. Vrabac je skakutao okolo i tražio mrvice. Zeba je sjedila u grmlju i bila je nešto mrznovoljna.

»Sada dolazi loše vrijeme«, govorila je. »Jao! snijeg i led i ni zalogaj hrane! Nema ni lišća na drvlju, ni cvijeća na grmlju. Nema ni žene, kojoj bi nešto otpjevao, ni djece, s kojima ima posla i brige.«

»Kre—kre... kre—kre!« derala se vrana. »Može li da tako brblja zdrava ptica? Malo se gladuje, malo viče, malo lomata krilima, pa već ide! Kre—kre... kre—kre!«

...»E, pa ipak valja reći, da sada ima svega nekako više«, govorio je vrabac. »Ljeti ima doduše svega u većem izobilju, ali sve se razdijeli na tako mnogo njih. A i ljudi su zimi mnogo ugodniji. Onda znadu da štuju i takovu sirotnu pticu, kao što sam ja. Siplju nam mrvice i sjemenje. Naprotiv su ljeti upravo zlobni. Pucaju, tjeraju i plaše, ako se samo malo kljuje po trešnjama.«

»Sve je to lijepo«, dodala je zeba, »ali je ovdje sve tako golo.«

»No«, rekla je jela, »eto mene ovdje, i u mojoj zimzelenoj krošnji je lijepo zaklonište.«

»Pa i ja sam ovdje«, reče poljska ljubica ili maćuhica. »Pogledajte me! Iako nemam mirisa, ipak su u mene boje lijepe kao u najljepšega ljetnoga cvijeta.«

»I ja... i ja!« vikala je sitna tratinčica ili krasuljak. »Ljeti ne misli nitko na me, kada ima toliko drugog cvijeća. Sada je svega nestalo, pa mislim, da bi se trebali radovati, da imate još mene.«

Zeba je kimala glavom.

»Ipak nijeste vi nizašto. Sjećate tek na ono, što je prošlo. Izgleda kao da ste ovdje zato, što vas je netko pregledao. Jesen je zaboravila, da vi treba da uvenete.«

»Doista da izgledamo tako«, odvrati povrijeđena tratinčica. »Ti si zaboravio da odletiš, kao što smo mi zaboravile da svenemo. Čini mi se, da nema što da si predbacujemo.«

»Kre—kre... kre—kre!« čula se vrana.

*

Došao je prosinac, Božić.

Vrabac i zeba nastanili su se u šumarevu dvorištu i vrtu. Lako su se mogli sklonuti pod strehe i u prazne kućice čvoraka. Svaki dan su dobivali mrvice i sjemenja.

»Neka znaju i malene ptičice, da je Božić«, govorio je šumar svojoj djeci. »Pomislite samo da moramo trčati vi i ja i majka cijele zime bosih nogu i svako drugo veče lijegati gladni.«

Pao je snijeg, ali tek toliko, da je prekrio polja bijelim ćilimom.

»Bijeli Božić... bijeli Božić!« klicala su djeca. »Samo kada bi još zamrzlo, da možemo klizati.«

»Lako je vama govoriti«, govorila je maćuhica. »Kada vi možete klizati, ja moram svenuti.«

»I ja«, vikao je krasuljak. »Kada čvrsto zamrzne, gotov sam. Je li to pravo za moju skromnost i ustrajnost?«

Došao je šumar i posjekao je lijepu jelu uz onu, što dolazi u našoj priči. S njime je išao njegov sinčić.

»Jela je ipak najsretnija od svega drveća«, rekao je dječarac. »Od nje se pravi božićnje drvce i iskiti se kao nijedno drugo drvo; a mi se tome toliko radujemo, da s veselom pjesmom oko nje plešemo i skačemo.«

»Glupi dječak«, govorila je jela, dok su odnosili božićnje drvce. »Misliš li, da je drvetu ljepše da odsječeno i okićeno šarenim papirom i svijećama svene uz pjesmu i glazbu, negoli da stoji u šumi na svome rođenome korjenu i šušti u vjetru, dok sja sunce i pada snijeg i sjaju zvijezde na nebesima? Ali takovi su već ti ljudi! Misle samo na se i drže, da smo svi stvoreni tek njima za radost!«

»Taki smo svi«, spomenula je zeba.

»Ne misliš li moguće i ti na se?«

»Kre—kre... kre—kre!« kriještala je vrana.

Došao je netko, razgrnuo snijeg i ubrao rukovijet maćuhica i tratinčica, da ih ponese u sobu i postavi u vodu.

»Kako li su dragušne i vjerne! One izdrže kod nas sve do Božića.«

»Eto nam ipak maloga priznanja«, rekla je tratinčica.

»Da, bolje je i kasno negoli nikada«, uskliknula je maćuhica. »Svela bih, da nijesu danas došli. Opažam, da zima postaje sve oštrija. Svršeno je i s nama.«

Padao je snijeg, studen je grizla, umrle su maćuhice i tratinčice.

»Nema ih više«, govorila je zeba, koja je postajala svakim danom sve zlovoljnija. »Nije preostalo više gotovo ništa živa.«

»Ipak, eto još mene«, isticala se jela sva zasuta snijegom. »Još sam ovdje, i čini mi se, da sam ljepša no ikada.«

»A ja!«, usklikne bršljan, koji se uspinjao visoko

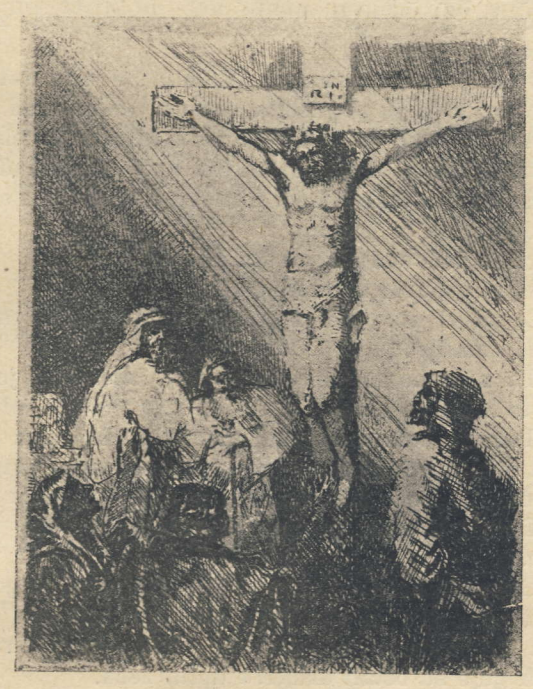

Milenko D. Đurić: Raspeće.

po deblu staroga hrasta. »Uvijek sam ovdje, a nitko ne mari za me.«

»U bršljanu je lijepo zaklonište«, kazao je vrabac.

»Kre—kre... kre—kre!« vikala je vrana.

*

Prošao je siječanj. Svatko je imao dosta svojih briga. Teško je bilo pribavljati svagdanji hljebac, a studen je bila oštra.

Nekoga je dana zavijala sova osobito tugaljivo.

»Zar si ti ovdje?« pitala je zeba. »Došla si mnogo prerano. Ovdje se gotovo ne može više da izdrži! Ne promijeni li se doskora, biće nesreće.«

»Bila sam ovdje sve ovo vrijeme«, odvratila je sova. »Čučala sam u starome šupljem hrastu, pa sam katkada izlijetala, da kušam, ne bi li dobavila miša. Ali ovdje nema više miševa.«

»Sova je sjedjela ovdje u duplju«, govorio je bršljan. »Načinio sam sve što sam mogao, da joj uljepšam zimu.«

»O, ti stari spomeniče na grobu«, rekla je zeba.

»Morat ću da lijetam kao vrana«, spomenula je sova. »Treba da si po bijelu danu potražim hranu, ne ću li da izgladnim.«

»Kaniš li tako, bolje je da pođeš opet spavati«, prekine je zeba. »Odmah ćemo te napasti, a možeš mi vjerovati, da nas ima dosta, da te isključujemo do smrti!«

»Ne ćeš se ni time mnogo okoristiti«, govorio joj je vrabac, »kada je dan tako kratak i tako mračan. Doista nije mnogo bolji od noći.«

»Pa čemu sva ta trka?« pridodao je bršljan. »Bolje da se ne uzrujava! Budite strpljivi i ostanite kod mene!«

»Kre—kre... kre—kre!« klicala je vrana.

*

Nekoga lijepoga dana u veljači bila je tu visibaba i zvonila je svojim bijelim zvončićem na zelenoj stabljici.

Svuda je još bio snijeg. Zemlja je bila tvrda od smrzavice, koja je popuštala samo u podnevnom suncu.

»Ah... kako je ovdje divno!« klicala je visibaba. »Čitava je zemlja u bijeloj haljini kao i ja. Nikada nijesam vidjela što tako lijepo. Kakove li štete da nema nikoga ovdje, da to gleda.«

»Pa ja sam ovdje!« vikala je zeba.

»I ja« požurio se vrabac.

»O, pa vi ste opet ovdje!« radovala se visibaba. »Sretno vam proljeće! Dobro došli!«

»Ta nijesmo mi ni otputovali«, odvratila je zeba. »Nije to ništa za takovu sirotinju kao što smo mi.«

»Tako?« čudila se visibaba. »Da, ne znam pravo, što da mislim. Ovdje sam samo posve kratko vrijeme u proljeće. Ali Bože moj, kako li je ovdje lijepo!«

»Dolazi li sada proljeće?« pitala je zeba mrznovoljno.«

»Gospode bože... pa već jest proljeće«, odgovorila je visibaba. »To je isto tako sigurno, baš kao što sja sunce. Treba da se jače otvorim; dušim se od vrućine.«

»A gdje su ostali drugi?« upita zeba.

»Da, pravo imaš«, reče visibaba. »Pospanci su još razumije se u blazinama. Treba da ih dignemo zvonjavom, inače će ostati bez najljepšega.«

I onda je visibaba zvonila tako glasno, da je ozvanjalo preko snijega i zvala je:

»Oraše, oraše, daj da ti se pupoljci raspuknu, ti stari ludove, da ti najbolji dani ne izmaknu.«

»Nijesi baš mudra!« dovikne joj lijeska, kojoj je cvokotalo golo granje. »Moji cvijetovi izađu tek u ožujku, ako je barem malo bolje vrijeme, ali lišće čeka još dosta dugo.«

»Izađi modra jetrenko, izađi!« zvala je visibaba. »Ljubičice, probudi se! Ovdje je tako lijepo, kako ne možete ni zamisliti!«

»Ti se uvijek suviše žuriš«, rekla je jetrenka. Okrugli su joj pupoljci bili tik ispod zemlje i bili bi je tako rado probili.

»Ni na jetrenku ne može se osloniti«, objašnjavala je zeba. »Ona dobiva cvijetove isto kao i orah prije lišća, a u tako nešto ne može se mnogo pouzdati.«

Ljubičica nije rekla ništa. Ona se obično javljala tek početkom travnja.

»Ne će biti ništa?«, reče zeba. »Jedna visibaba ne čini proljeća.«

»A što ti kažeš o meni?« pitala je tratinčica.

Cvjetala je po polju, gdje nije bilo snijega. Posve uz nju bila je maćuhica puna debelih pupoljaka i vikala je:

»Da... ovdje smo obje! Sretno proljeće i lijepo nam sjalo sunce!«

»Tako, vi ste ovdje?« rekla je ravnodušno zeba. »Nijesam ni opazila, da vas nije bilo. A ni vi ne možete da dočarate proljeća! Vi imate stare haljine. Pogledajte, kako li je krasna visibaba.«

»Ti nezahvalni klipane!« psovala je maćuhica. A tratinčica mu je odvratila: .

»Moja haljina je isto tako nova kao i haljina visibabe.«

»Stare haljine su najbolje«, rekla je jela. »Razumije se, u proljeće se malo posvježe, pa je sve dobro. Tako radim ja, pa tako rade i tratinčica kao i maćuhica.«

»Ne, ja ne!« vikala je bijesno tratinčica.

»Što ti sve ne lažeš, ti ružna stara jelo!« vikala je stara maćuhica. »Moja haljina je isto tako nova kao i haljina visibabe... svakako najnovija proljetna moda.«

Smijala se jela, a s njome i zeba. Visibaba nije odgovorila ništa, već je samo kimala svojim nježnim bijelim zvončićima sa zelenim rubovima, a to je bilo mnogo gore. Na to su od ljutine plakale maćuhica i tratinčica.

»Kre—kre... kre—kre!« uzdisala je vrana.

*

Onda je došao ožujak.

I tada je došao čvorak.

»Živio!« klicala je lijeska i u tren su se raspukle njene mace.

»Živio!« radovala se jetrenka, razvalila je zemlju svojim pahuljastim stapkama, na kojima su bili ljepušni cvijetići.

»Što je to?« pitala je šumarica ispod zemlje.

»Čvorak«, odvrati joj jetrenka. »Proljeće je. Dođi gore sestrično!«

»Mislim, da ću pričekati još četrnaest dana«, reče šumarica.

Zeba: »Dobro došao, čvorku!«

Čvorak: »Isto dobro došla! Kako je ovdje kod vas studeno! I nigdje nikakove žive bube!«

Zeba: »Mislili smo, da ćeš nam ti sve donijeti. Tako smo neizmjerno čeznuli!«

Čvorak: »Ja... ta dolazim praznoga kljuna. Mene je spopala takova čežnja, te sam ovamo doletio da vidim može li se ovdje izdržati.«

Zeba: «E, mi smo drugi bili ovdje čitave zime. Dakle je moguće.«

Čvorak je pogledao svojoj kućici, koja je visjela nešto nakoso i bila pošteno uprljana, pa je zavikao:

»Tko se je usudio da stanuje u mojoj kućici?«

»Nitko drugi do mene«, odvratio je vrabac, koji se brzo provukao iz otvora i sjeo uz nju. »Čuvao sam ti čitave zime toplinu u gnijezdu.«

»Da mi se ovoga trena izgubiš, ti prase!« vikao je čvorak i navalio na njega.

Brzo je vrabac otpirio, sjeo u golo granje topole, otkuda je psovao.

»Da, takovi su oni«, govorila je maćuhica. »Nezahvalni i ružni.«

»Nezahvalni i ružni«, ponovila je tratinčica.

Ali čvorak je sjedio uz svoju kućicu i bio je preko mjere nezadovoljan.

»Nema nikakovoga cvijeća«, govorio je i turobno mahao glavom. »Onda ne može da bude ni nikakovih buba.«

»To je ipak previše!« vikale su maćuhica i tratinčica.

»O, vi malene djevojčice također ste ovdje«, govorio im čvorak. »Jeste li se vi držale preko čitave zime? Da, vaše haljine izgledaju dosta trošne.«

»Posve su nove, posve su nove!« vikala su do kraja bijesna oba cvijeta.

»Da, ali pogledajte mene«, rekla je visibaba.

Čvorak: »Dobar dan, čarna visibabo! Da, očekivao sam, da ću vas ovdje sresti.«

Visibaba: »Da ste došli samo mjesec dana ranije! Onda je bilo ovdje krasno, možete mi vjerovati. Krasan je snijeg pokrivao čitav kraj. I sunce je sjalo! Sada postaje močvarno i neprijatno. Kako li sam onda bila lijepa!«

»Još ste uvijek lijepi. Gle, evo nam i šumarice!«

Šumarice su nicale jedna za drugom. Od svoje drskosti imale su posve rumene glavice i nijesu se usudivale da rastvore cvjetiće. Stajale su sa svinutom stapkom i oprezno su se ogledavale — ne će li ih još više doći.

»Je li to ovdje proljeće?« pitale su.

»Kada dođe šumarica, onda je proljeće«, odvratio je uljudno čvorak.

»Da, mi drugi nijesmo ništa«, rekla je maćuhica.

»Kre—kre... kre—kre!« kriještala je vrana.

Procvala je ljubičica.

»Prekasno kao obično«, rekla je lijeska. »Već je travanj... Moji cvijetovi su otpali, visibabe je davno nestalo i šumarice već odlaze.«

»Da, nešto sam prispala«, odvratila je ljubičica.

»Dobar dan, sestrično«, pozdravljala je maćuhica. »Ja sam došla mnogo prije tebe.«

»Svakako. Ti si ostala i u jesen dulje od mene. Ti valjda držiš, da je otmjeno dolaziti prvi i odlaziti posljednji.«

Maćuhica: »Govori s visoka kao i drugi. A čime može da se diči ljubičica? Nema ni iz daleka toliko boja kao ja.«

»Zacijelo«, uzdisala je tratinčica.

Vrabac: »To sam i govorio. Ovdje je najljepše zimi, kada nas nema toliko. Tada se priznaju lijepe haljine maćuhice i tratinčice. A nađe li se kakova muha ili bobica, dobije je vrabac.«

Ljubičica: »Tko je još inače stigao?«

Vrabac: »Već ih ima dosta ovdje. Juče sam vidio pastiricu, prekojuče šljuku. I drozd je ovdje, i zviždak, i crvendač — zlobna sablast.«

Zeba: »Malo prvo vidio sam na livadi rodu.«

Ljubičica: »Pitala sam samo za cvijeće.«

Šumarica: »Ovdje je zlatica. I malena šupaljka. I plućnjak i štirenica i razumije se mačkovina ili vrba iva.«

Čvorak: »Da, ali gdje su ostale bube? Ptica ne može ovdje uopće da nađe hrane.«

»A, što«, rekao je maleni zviždak, koji je skakutao u granama ive. »Tko je malo skromniji, može se po mome mišljenju već snaći. Ali trebalo bi zapravo misliti, da se doskora počne sa svijanjem gnijezda.«

»Ja ću ipak doskora odletjeti«, govorio je čvorak.

»Tako nešto... tako nešto!« vikao je crvendač. Sletio je u ivu, i odmah se počeo prepirati sa zviždkom.

»Ej!... evo laste... evo laste«, klicala je zeba. »Sada mora da bude sve dobro.«

»Jedna lasta ne čini ljeta«, mrmljao je zlovoljno čvorak.

»Ja ni ne tražim ljeta«, odvratila je zeba. »Dajte mi samo proljeće, onda ću se za ostalo pobrinuti već sama.«

»Dobar dan vam želim svima«, pozdravljala je lasta. »Vidim da je ovdje gore još vrlo slabo s mušicama.«

»E, mogla si ostati tamo, gdje si bila u Africi«, govorio je čvorak. »Ja nisam bio ni tako daleko na jugu, ali ozbiljno mislim, da se opet vratim natrag. Ali spremim li se na putovanje, doći će proljeće taman slijedeći dan, kad otputujem.«

»Požuri se, da te nestane«, dobacio je šaljivo vrabac.

Jela se smijala, da su joj se tresle teške grane. Maćuhica i tratinčica hihotale su u travi, a zeba se smiješila.

Ali čvorak i lasta navalili su na nesretnoga vrapca, iskljuvali ga i ljuto opsovali.

»Kako se usuđuje takav žutokljunac da govori s nama... takav proletarac... takav... takav ptić, što ne seli.«

Vrabac je junački pobjegao, sjeo preko na rubu šume i zviždao kao pravi uličnjak. Ali i lasta i čvorak bili su u velikoj brizi; muha nije bilo, pa se nikako nijesu mogli da snađu. Tu i tamo lijetala je kakova samotna bubica, ali to nikako nije moglo da nahrani tolike kljunove.

Nije nikakovo čudo, da su ptice selice postajale zlovoljne. Ali one, što su ostale ovdje čitave zime, postajale su svaki dan sve bolje volje.

»Sada je ovdje već barem kako tako ljudski«, govorila je zeba. »Sunce sja, katkada nas razveseli koja muha. Ne bi li pomalo trebalo misliti na svijanje gnijezda?«

»Od Božića nijesam mislio ni na što drugo«, odvratio je vrabac.

Zeba mu se rugala: »Da, ti! Ti ni ne svijaš spomena vrijedno gnijezdo. I ti svadbuješ gotovo svaki mjesec. Ti sebi ne možeš ni predstaviti život uredne ptice, koja štuje sebe samu i porodični život.«

Vrabac: »Zar to da ne mogu? Svadbujem li svaki mjesec, tada držim — i to otvoreno priznajem — da imam šest puta više prava negoli ti da govorim o porodičnome životu. Uostalom svakome svoje, i mislim da nema smisla, da se mi ptice, što ne selimo ovdje sva-

đamo i izrugujemo, dok nas slušaju ove napržene ptice selice.«

Zeba: »Mi se međuse ne izrugujemo — ja sam se samo tebi rugala. Meni nije ni najmanje stalo do tvoga prijateljstva. Ja se svakako pribrajam k ostalima, to treba da znaš!«

Vrabac: »Do đavla! A smijem li zapitati, kada je Vaša Visost otputovala i kuda se otputila sa svojim dugim zašiljenim krilima?«

Zeba: »Govoriš kao neotesanac, što i jesi. Ne radi se o tome. Ali ja imam proljetne haljine, razumiješ li? ... svadbeno ruho. Vidjet ćeš ga za nekoliko dana, a onda ću i pjevati.«

»Hahaha!« neobuzdano se smijao vrabac. »Samo to bi još trebalo, da se za svake svatove navlače kićene haljine! I ti govoriš da pjevaš? Zoveš li ti ono malo cvrkutanja pjevanjem? Smijem li pitati, kako ti zoveš moje glasove?«

Zeba: »Zovem ih zviždanjem, a tebe uličnjakom.«

»Uhu—hu ... što se svađate?« pitala je sova iz duplja. »Ne vjerujem, da će biti ove godine mnogo miševa. Jeste li moguće vidjeli nedavno kakovoga? Ili ličinke ili mlade ptičice? Stara sova prima sve.«

»Da, dođi samo van, pa ćeš dobiti mladih ptica, ti stara sablasti«, rekne zeba.

»Takova otrcana stara zlobna slijepa sovurina«, vikao je vrabac.

»Uhu—hu ... no sada su se zacijelo oba gospodina složila?« rugala se sova.

»Kre—kre ... kre—kre!« vikala je vrana.

K. Ewald.

(Svršit će se).

V VLAKU.

(Pesem namenjena bratom Koroščem.)

Razširja se polje zeleno,
razširja, beži pred očmi
zeleno, močvirno, peščeno
pred nami, za nami hiti.

Gozdovi, šumade in gaji,
bukovja, smekovja — vrbe,
— to znani domači so kraji,
kjer kmetje Slovani žive.

In hiše te bele, zelene,
iz slame te bajte lesene,
tu biva žareče srce —
tu ljubavi najdeš strjene.

»Kaj prišlo med vas Slovane
je, da tužni vi gledate vlak,
kaj prišlo med vas je Kristjane
al' vas premotil je vrag?«

»Premotilo ni nas nobeno
hudobno nasilje — laži.
Je jarem — ki težko nas tlači
— da pogan od nas že beži!«

Bratje! Združite se,
jarma otreste se,
napoči naj dan!
Roké si razmaknite
slobodni ustanite:
»Brate na plan!«

Pred nami, za nami hiti,
razširja, beži pred očmi
neskončno zeleno polje —
— kjer kmetje Slovani žive.

Lj., meseca febr. 1923.

H. P. Marinko.

ЈЕДАН ИЗМЕЂУ МНОГИХ.

Увек озбиљан и замишљен, Драгомир није мио друг. Кад се сви играју у школском дворишту, он стоји у крају, и гледа, рекао бих, без икаква интереса. Миран и пажљив на часовима, савестан у изради задатака, Драгомир је један од најбољих ученика. Наставници га истичу за углед вредноће и марљивости. Само се понеки наставник мало љутне на њега: »Шта ти је, по Богу брате, те си се тако смрзао? Крени се мало! Твојим годинама доликује веселост, живахност. Играј се и ти с друговима! Имаћеш кад мудровати«.

Другови су гледали у њем мрзовољу, па су га неки и избегавали. А није он био лош друг. Напротив, готов је био да свакому објасни тежи задатак, да помогне чим може. Понеделником у јутру, зна се већ, многи ученици дођу у школу неспремни за лекције, јер је недеља употребљена за излете, на игре. Драгомир пред таблом: ради задатке из математике, објашњава текстове из језика, да би се другови припремили пре доласка наставникова. Понеки левента научио је више од Драгомира у школи, него код своје куће.

Син сиромашних родитеља, Драгомир је био лишен многих задовољстава, која су његови другови прибављали себи. Врло скромно, управо сиромашки одевен, падао је, по томе, у очи у свом разреду. И храна му је била оскудна. Један од другова, који је био једампут код Драгомира, казивао је осталим ученицима: да је Драгомиров стан гори него што је најгора кућа у селу; да је у кући неред и нечистоћа.

Родитељи Драгомирови нису водили много бриге о свом сину и док је био мањи. А откако је стао на снагу, тражили су да и он што принесе у кућу. И Драгомир је рано почео привређивати: преписивао је тужбе и жалбе, за мању награду, једном адвокату, код којега је некад служила његова мати. Помоћ, коју је добивао од времена на време, из фонда за сиромашне ученике, Драгомир је предавао својим родитељима, не задржавајући себи ни пет пара.

Позориште, биоскоп, концерти: све је то Драгомир знао по чувењу. Соколство, шпортови, мислио је Драгомир, измишљени су за децу имућних родитеља; није то за сиротињу.

Тешио се само тим, што ће скоро бити крај таквом животу. У осмом је разреду. Још неколико месеци, па ево матуре, а после: слободан живот студентски, па вероватноћа на јачу привреду. »Радићу и онда, али ћу зарађивати много више, па ће претећи новаца и за одело и за остале потребе. Отићи ћу који пут и у позориште и у здравњак, да попијем белу кафу . . .«

Знао је Драгомир, да је матура тежак испит, да се треба озбиљно спремати, па је почео још с јесени систематски радити. Желео је да буде ослобођен усмених испита. Хтео је да има одличну сведоџбу с матуре. Радио је много; био је неуморан. Сав занесен мишљу о испиту, он је заборављао понешто што је пре од испита: о здрављу своме није мислио. Једног дана, пред Божић, враћајући се из школе кући, по хладну ветру, а без горњег капута, озебе, и још тога вечера доби грозницу. Да не изостане од часова, сутрадан дође у школу, али једва издржа прва два часа. Морао је отићи школском лекару, да га прегледа. Лекар нареди да иде одмах кући, да легне у постељу, и да се не дигне, док се сасвим не опорави. Послушао је, јер се осећао немоћан. Трећи дан по том, позвани лекар утврди да је Драгомир добио запаљење плућа. Посаветова родитеље његове да га пренесу у болницу. Али савет не би усвојен. Младост и снага одолеше болести. Ваљало је само, да болесник има добру храну и да се брижљиво чува.

Каква храна у кући Драгомирових родитеља! А и он, уздајући се у то, што га ништа не боли, појури у школу пре времена. Бојазан да ће изгубити лекције; да не ће добити јаке оцене; да може поклизнути, на матури, на писменим испитима, па не бити ослобођен усмених испита; одредише га да пође на предавања, и ако се није био потпуно опоравио.

»С Богом се не да ратовати«, вели народна мудрост. Драгомир се био отео од једне болести, али још ловит од ње, навуче другу: доби грознице, поче кашљати. Процес је убрзан: у априлу леже у постељу. Школски лекар поднесе извештај разредном старешини: да је Драгомир тешко оболео, да школу не може посећивати за дуже време; да је слаба нада на његово оздрављење.

Другови Драгомирови осетише, сад више него икад, да је Драгомир био драгоцена помоћ. Сад, пред испите, кад им је толико потребан, нема га. Обилазили су га на болесничкој постељи његовој, односили му понуде и помоћ у новцу. Он им је, тешко болан, желео помоћи у спремању за испит; напрезао се, објашњавао им задатке из математике и из латинскога језика, јер су у тим предметима били најслабији.

Један од другова његових дође му једнога дана с поздравом од својих родитеља: да се пресели њима у кућу, да код њих остане до оздрављења свога. Толико је тај позив утицао на Драгомира, да се заплакао пред тим добрим другом. Захваљујући племенитим родитељима његовим одлучно изјави: да никако не може примити понуђено доброчинство. Испит се приближио. Драгомир моли лекара, да га подигне из постеље, макар само за оне дане кад ће бити писмени испит. Да би га примирио, лекар му обећа, да ће га дотле дићи из постеље.

Другови Драгомирови примили су пре подне сведочанства о положеном испиту зрелости, а после подне с великим венцем од природног цвећа упутили се у групи да сахране Драгомира. »Вредан као кртица, честит као Христос, поштен као девојка. И Драгомир је био узор свима нама«, таквим је речима завршио свој говор један од другова Драгомирових на погребу његову.

М. Б.

LISTAK:

IZ UMJETNIČKOG SVIJETA.

Anđeo Uvodić, Split. Prošle sedmice bile su u izlogu Kuglijeve knjižare izložene Uvodićeve karikature, a mogu se vidjeti i u Ullrichovu salonu. Zagrepčani poznaju Uvodića već dulje vremena. Dobro se sjećamo posljednje Uvodićeve izložbe karikatura, a bile su izvedene akvarelnim bojama. Na tim slikama nije se vidjela samo sigurna i virtuozno izvedena kontura, već se napose isticao Uvodićev smisao za boje, uz široko i ukusno konturiranje, koje je sliku učinilo mekom.

Ovaj put je izložio »Karikature, mapa 1922.«. Ta mapa sadržava 12 litografičkih slika, a na koricama mape vidi se karikirana glava samog umjetnika.

Mapa prikazuje ove karikature:
»Idila« — C. I. Vojnović.
»Mrkogleđa« — I. Meštrović.
»Brkonja iz Rupotine« — J. Kljaković.
»Mrkodočanin« — D. Šimunović.
»Nestor u penziji« — I. Rendić.
»U lovu na motive« — Vl. Kirin.
»Meštar Tomažo« — T. Rosandić.
»Hamlet — Bu il' nebu« — J. Pavić.
»Gran aria« — M. Vušković.
»U naponu stvaranja« — E. Vidović.
»Zadnja poza« — M. Begović.
»Scherzo« — M. J. Hatze.

Kod tih karikatura osobito se ističe umjetnikova inteligencija i fini ukus, a to se vidi najbolje po odabiranju momenata, u kojem je pojedinog čovjeka karikirao. Uvodić opaža izvrsno karakteristike pojedinog čovjeka, za to nije u crtežu surov, čemu se najteže uklanja svaki karikaturist, a prednost mu je i ta, što pogađa potpunu sličnost karikiranih osoba.

Sve su mu slike u toj mapi izvrsne, tako da je nepotrebno pojedine napose isticati.

Vladimir Kirin, Split. Kirin je izložio u »Salonu Ullrich« mapu litografija, koje prikazuju različne dijelove grada Splita. Mapu je izdala općina grada Splita, a u njoj je 14 originalnih litografija. Kirin nam se tu prikazao kao slikar arhitekture, a za taj je posao našao u Splitu dovoljno motiva, kojih na plemenitim oblicima, na historijskim i umjetnički izvedenim građevinama iz rimskog i kasnijeg doba u Splitu nalazimo vrlo mnogo.

Naročito valja istaknuti sedam litografija te mape, koje se po crtežu i poradi slikovitosti ističu nad ostalima. Te su litografije: III. »Krstionica sv. Ivana«, IV. »Peristil« s vrlo slikovitim lukom na stupovima, koji je sprijeda. Pogled kroz taj luk pruža vrlo lijepu perspektivnu sliku s jakim kontrastima svijetla i sjene. V. »Portal Papalićeve palače«, do koje vodi uska ulica, puna svijeta. Tu su figure sigurno i skladno crtane, te podaju slici mnogo života, a djeluju skladno s ostalom okolinom. To valja istaći, jer se teško postizava. VI. »Hor sv. Duje« u lijepoj rasvjeti, a osobito treba istaći stalak za note, koji je ukusno smješten i sigurno nacrtan, i time diže cijelu sliku. XIII. »Porta aurea« s lijepom i dobro crtanom ornamentikom. XIV. »Česma pred sv. Dominikom« i II. »Splitska luka«. Ostale su slike dobre, no po odabiranju motiva nijesu tako uspjele kao spomenute.

Za Kirina se mora i može kazati sve najbolje, jer je izvrstan crtač, a napose ga valja pohvaliti, što upozorava svijet svojim umjetničkim radnjama na krasne i vrijedne spomenike stare kulture, koji se nalaze u našoj domovini. Taj način popularizacije naših starina više vrijedi, negoli mnoge fotografije istih objekata, pa ma i najbolje bile.

Petar Nilus (Petrograd) izložio je opet iste i slične slike kao i u jeseni. Što je prije kazano o njem, vrijedi i sada.

Jedino bi mu se moglo prigovoriti, što cijelu zimu živi u Dubrovniku, a nije našao ništa, da nam prikaže iz toga našeg kulturnog i historijskog centra. Po mom mišljenju upravo Dubrovnik Nilusu nameće toliko motiva, koji su sasvim blizi motivima njegove umjetnosti.

*

Na kraju ovog prikaza potrebno je osvrnuti se i na veliku marinu, koja je bez ikakovog naročitog umjetničkog razloga izložena u Ullrichovu salonu, već je izložena s običnih potreba u teško doba. Marina je umjetničko djelo pok. Celestina Medovića. Donesena je na prodaju, da podigne vrijednost domu bogatoga čovjeka. Medović je slikao i marine, no glavna grana njegove umjetnosti bile su historijske slike s figuralnim kompozicijama. Ta je marina vrlo dobra i otkriva nam Medovićevo svestrano slikarsko znanje.

U Zagrebu, mjeseca marta 1923. K.

ĐAČKA DRUŽINA glasilo srednješkolskog đaštva. 1. God. — Broj 1. Vlasnik i uredник Mirko Damnjanović, profesor gimnazije. Krušевac, 15. januara 1923. god. Jedini đački časopis (koji štampa isključivo učeničke književne pokušaje) izlazi jedanput mesečno. Pretplata se polaže unapred za dva meseca unapred i iznosi pet dinara na mesec.

Prvi broj donosi, između ostalog, i ove đačke radove — pesme i prozu: Umrla Mi . . ., P. Madović, 8. r. gim.; Prošlosti, D. Živadinovićeva, 8; Mrtvački Soneti, † D. Damnjanovićeva, 6.; Iz vetrene noći, E. Gudac, 7.; Osveta pijaniци, D. Lukić, 8.; List, A. Đorđevićeva, 3.; U krčmi, M. Popović, 8.; Tri Ljubavi, M. Vasiljević, 7.; Dokle, B. Stanković, 8.; Sećanje, Ž. Spasić, 8.; Slutnja, M. Jovanović, učit. maturant; Knjiga Večnosti, D. Trajković, 6.; Prijatelj i neprijatelj, (Turgenjev) D. Sandić, 8.; Samo jednom, Lj. Radovićeva, 6.; Zbogom, M. Đorđevićeva, 4.; Zar uvjek . . ., V. Paulova, 8.; Zima, A. Jakovljević, 8.; Noj, M. P. Naprta, trg. akademičar; Tako ja . . ., P. Marković, 8.; Domovini, D. Petković; Nad grobom sreće, N. Terzićeva, 8; Mali Petar, J. Vukićevićeva 3; Šta dugujemo društvu (Ž. Ž. Ruso). P. Petrović, 8.; * * * P. Stanisavljević, 8; Smrt, J. Stanković, 7; Noć, D. Petrović, Večna jesenja pesma; M. V. Simić, 8.; Berba, Ž. Petrović, 5.; Proleće, V. Draganćeva, 3.; Nemir, Nuntius 8.; Gusle i guslari, J. Nikolić 6.; Nesmotrena želja, Ljubiša Dimitrijević, 4.; Krušевačka Đačka Družina »Napredak« D. Sandić, 8.

Izdavanje ovakvog lista skopčano je s velikim materijalnim izdacima, te se Uredništvo obraća svekolikom svesnom srednješkolskom đaštvu u Jugoslaviji da uloži što pre i energičnije svu svoju mladačku revnost kako bi pretplaćivanjem i skupljanjem pretplate omogućilo opstanak svom jedinom glasilu.

Januara 1923. godine Kruševac.

Vlasnik i uredник
Mirko Damnjanović
profesor gimnazije.

Odgovori uredništva.

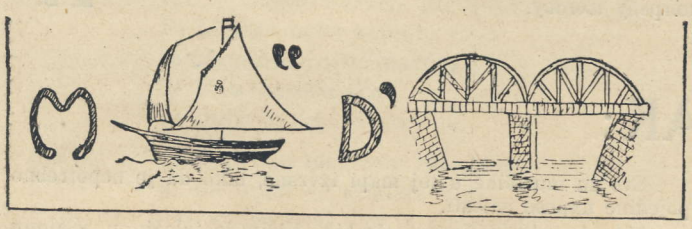

Branko Rusan, uč. IV. gim., Karlovac.

MNOGIM MLADIM SURADNICIMA. Uredništvo je primilo lijep broj pjesama i pričica od učenika svih zavoda i svih redova. Neke smo od njih, kako ste vidjeli, i štampali. To su pjesme, koje su vrijedne, da se štampaju. Jer mladi prijatelji, u listove ne ulaze i ne mogu da ulaze nego pjesme i sastavci, koji su dobri. Prvijenci — a takih nam je mnogo stiglo — nijesu gotovo nikada zreli za štampu. Svaka umjetnost i pjesništvo traži truda i vježbe, da se prirodni dar razvije i usavrši. Zato svakako ne velimo: ne pjevajte i ne šaljite nam pjesama i priča. Baš naprotiv! Tko ima taj dar ili misli, da ga ima, neka pjeva i neka nam šalje svoju poeziju. Ako je stvar vrijedna — to znači, ako je dotjerana ili osobito zanimljiva bilo formom bilo sadržajem — ući će u »Mladost«. Ako nije, javljat ćemo Vam ovdje uz šifre, poznate samo autoru i nama svoje kritike i svoje opaske i savjete. Ovaj put nam ne da raspored građe, da već u ovom broju odgovaramo pojedincima. Valja se naime strpiti. Nikako ne može mladi početnik da traži — a dosta ih je tako tražilo — da mu se pjesme u narednom broju štampaju. Naš list bi bio vrlo slab, kad ne bi u urednika bilo uvijek dovoljno dobre građe za više brojeva unaprijed. Baš između dobre građe biramo prema svojem planu i programu ono, što ulazi u koji broj. I dobri i odlični naši pisci, s kojima ste se i u »Mladosti« sreli, čekaju tako po više mjeseci i rado čekaju. Tim više morate da ste strpljivi Vi mladi. Uredništvo će Vam pak sada redom, kako su stizale Vaše stvari, na tom mjestu odgovarati i upućivati Vas, kako bi Vam djela bila bolja i uspješnija. Toliko za danas.

SASTAVLJAČIMA REBUSA I ZAGONETKI. U ovom broju donosimo zgodni, laki rebus, sastavljen od Vašega druga. Tako ih valja sastavljati. Rebus valja da je sastavljen od slika, a ne samo od slova i njihovih kombinacija. Tko ima ideju za rebus, a ne zna crtati, neka se združi s kojim crtačem, pa neka nam oba pošalju svoje zajedničko djelo.

ISPRAVI! U 4. broju »Mladosti« potkrala se u pjesmi našeg slavnog pjesnika Alekse Šantića iz Mostara nemila pogreška. U drugoj strofi ispao je treći stih, pa ta strofa ovako glasi:

Pogledajte kako, sa četiri strane,
Haramije grnu, sa urlanjem slepim
Jer vide iz naših bašta kako grane
Ko kraljice mašu s plodovima lepim
Pa na stabla naša, što sad slave Cveti
Ti prosjaci besni hteli bi se peti.

Uredništvo.

Adrese poljskih maturanata, koji bi htjeli dopisivati:

Andrzej Trojanawski, Warszawa, Marszałkowska br. 81a.

Zdislaw Chmielewski, Warszawa, Ordynacka 11. m. 13.

Tadeusz Swiezynski, Warszawa, Kopernika 33. m. 29.

TRANSJUGO
D. D. -- ZAGREB
MAŽURANIĆEV TRG 2a.

Telefon 27-60 Brzojavi: TRANSJUGO

FILIJALA: Beograd, Reljina ulica broj 2.
ISPOSTAVE: Osijek, Široka ulica 8, Subotica kod Plukovič i drug i u Skoplju.

Stalno sortirano skladište.

Traverze, željezo, lim, eksere (čavli), vapno, cement, gips, trstiku, žicet, daske i sav gradjevni materijal.

EXPORTNO I IMPORTNO D. D.
u Zagrebu.

Draškovićeva ulica 55 (Vlastita palača).
TELEGRAM: Impex. TELEFON: 4-85, 5-68, 18-29.

PODRUŽNICE:
BAKAR — SUŠAK — SPLIT

IZVOZ
domaćih proizvoda.

UVOZ
kolonijalne robe i industrijskih predmeta.

Hrvatski štamparski zavod d. d.
Nakladno odjeljenje, Zagreb, Marovska 30.

Hoić-Modestin: Zemljopis	D. 40.—
Prof. J. Cvijić: Balkansko Poluostrvo	„ 70.—
Prof. F. Zec: Trgovačka Aritmetika I. dio	„ 20.—
Dr. S. Varičak: Uvod u biokemiju I. dio	„ 60.—
Dr. J. Vrbanić: Mjenbeno pravo	„ 40.—
Prof. A. Dobronić: Muzički eseji	„ 15.—
F. Marković: Karlo Drački	„ 3.—
Vodnik: Djela Preradovića I.—IV.	„ 15.—
Prof. Zdenka Marković: Kuća u snijegu	„ 10.—
J. Kosor: Pjesme	„ 2.—
Dr. Masarik: Nova Evropa	„ 9.—
V. Krišković: Anglia Docet Essayi	„ 25.—
Dr. I. Scherzer: Riječnik Srpsko-Hrvatsko-Njemački i Njemačko-Srpsko-Hrvatski	„ 30.—

Šalje se samo pouzećem ili uz unapred poslan novac i za poštarinu (5—10 D.).

Tražite cijenik svih naših izdanja — šalje se besplatno.

TELEFON SKLADIŠTE **755** TELEFON TVORNICE **756**

PRVA HRVATSKA NAJSTARIJA TVORNICA TAMBURA

T. KOVAČIĆ
ZAGREB
ILICA 40 * ŠAVERSKA CESTA 10

Preporučuje svoje bogato skladište tambura i svih drugih vrsti glazbala, trzalica, žica i t. d.

Osobito preporučuje đačkim tamburaškim i orkestralnim zborovima nabavu tamburica i glazbala za kompletne zborove. Sve u najboljoj i najsolidnijoj izradbi uz najumjerenije cijene. Narudžbe se iz vana odmah otpremaju.

Knjižara Z. i V. Vasića

Zagreb, Akademički trg br. 8.

Preporučuje sledeće knjige:

BORANIĆ Dr. D.: Pravopis hrvatsko-srpskog jezika . . . Din 50.—

DOSTOJEVSKI F. M.: Zli dusi. Roman u 2 knjige . . . . Din 66.—

PRELOG Dr. M.: Repetitorij povijesti Srba, Hrvata i Slovenaca Din 15.—

SEIGNOBOS CH.: Historija savremene civilizacije . . . . Din 20.—

VOJNOVIĆ IVO: Smrt Majke Jugovića . . . . . Din 10.—

Tvornica pokostnih i uljenih boja

ROBERTA ALEXANDRA NASLJED.

WEINBERGER I DRUG

Trgovina boja, četkarske i materijalne robe

Telef. 6-72 **ZAGREB** Ilica 40

*

GLAVNO SKLADIŠTE PROIZVODA

„DRAGICE“

INDUSTRIJE KEMIČKIH PROIZVODA

ZAGREB, ILICA BR. 73

TVORNIČKO SKLADIŠTE ENGLESKIH ŠTOFOVA ZA GOSPODU I GOSPODJE.

TRGOVAČKA KUĆA

SVETOZAR BOGDANOV

ZAGREB

FRANKOPANSKA ULICA BR. 4.

Dobrovoljačka banka d. d.

Ilica 26 **u Zagrebu** Ilica 26

Filijale: Osijek, Ljubljana i Dugo selo.

Dionički kapital Dinara 10,000.000

Brzojavni naslov: Dobrobanka, Zagreb

Telefon 19-09.

*

Uloške na knjižice ukamaćuje sa 7%

Obavlja

sve bankovne poslove i brzojavne naloge najtočnije.

TISAK HRVATSKOG ŠTAMPARSKOG ZAVODA D. D. U ZAGREBU.